

Evaluatie TLO

Onderzoek naar het gebruik en de effecten van de
regeling Tegemoetkoming Leraren Opleiding

Onderzoek in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Jules Warps

Marc Thomassen

Lette Hogeling

Pinar Çelik

ResearchNed bv Nijmegen, augustus '08

© 2008 ResearchNed Nijmegen in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder toestemming van de opdrachtgever en zonder nauwkeurige bronvermelding.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	7
1.2 Regeling Tegemoetkoming Leraren Opleiding	7
1.3 Tekorten op de onderwijsarbeidsmarkt	8
1.4 Studie- en beroepskeuze	8
2 Onderzoeksvragen, doelgroepdefinitie en opzet	10
2.1 Gebruik van de regeling	10
2.2 Evaluatie van de regeling	10
2.3 Effecten van de regeling	11
2.4 Doelgroepdefinitie	11
2.5 Analyses	12
2.5.1 Populatieanalyses	12
2.5.2 Steekproeftrekking en veldwerk	12
2.6 Omvang van de steekproef	13
2.7 Instrumentontwikkeling	13
2.8 Aanvullende enquête via HetStudentenpanel.nl	13
3 Populatiegegevens rond lerarenopleidingen en TLO	15
3.1 Instroom lerarenopleidingen	15
3.2 Aantallen aanvragen en toekenningen TLO	16
3.3 Geslacht	17
3.4 Leeftijd	18
3.5 Onderwijsvorm	18
3.6 Toetsinkomen	19
3.7 Hoogte TLO	20
3.8 Welke lerarenopleiding volgt men?	20
3.9 Conclusies	21
4 Ervaringen en oordelen van (voormalige) studenten in de lerarenopleidingen	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Enkele kenmerken van TLO-aanvragers	24
4.3 Motieven voor het kiezen van een lerarenopleiding	25
4.4 Werken in het onderwijs na de studie	28
4.5 Werken in het onderwijs tijdens de studie	30
4.6 Inkomen van studerende en partner	31

4.7	Meetellen partnerinkomen voor TLO	33
4.8	Bekendheid TLO	34
4.9	Achtergrond niet-aanvragen en afwijzing TLO	36
4.10	Invloed TLO op studiekeuze	37
4.11	Invloed TLO op voortijdig afbreken van de opleiding	39
4.12	Invloed TLO op studieverloop	40
4.13	Oordelen en stellingen over TLO	41
4.14	Conclusies	44
4.15	Inleiding	48
4.16	Bekendheid met de regeling TLO	48
4.17	Aanvragen van TLO	51
4.18	Mening over TLO	52
4.19	Conclusies	53

Samenvatting

In opdracht van het ministerie van OCW heeft ResearchNed een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar de regeling Tegemoetkoming Leraren Opleiding (TLO). Het primaire doel van de TLO is om studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering te stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. Daarnaast beoogt de regeling het (toekomstig) aanbod van leraren te vergroten. De regeling verstrekt tegemoetkomingen in de studiekosten en het collegegeld.

Het doel van het evaluatieonderzoek was het geven van inzicht in de *gebruikswaarde* en de *effecten* van de TLO alsmede het leveren van gegevens die gebruikt kunnen worden door het ministerie bij het komen tot een advies over de vormgeving van de TLO in de toekomst. Hiertoe zijn langs drie wegen gegevens verzameld. In de eerste plaats werden landelijke administraties bestudeerd, die door de Informatie Beheer Groep ter beschikking werden gesteld (CRI-HO, SF, TLO, Examenbestanden). In de tweede plaats werd een landelijke webenquête uitgevoerd onder (oud)studenten in de lerarenopleidingen en aanvragers van TLO. In de derde plaats werden via HetStudentenpanel.nl studenten getraceerd die wel een lerarenopleiding hadden overwogen, maar niet gekozen.

De drie deelonderzoeken leveren een groot aantal conclusies op, waarvan de belangrijkste de volgende zijn.

Vanaf 2001 is er zowel absoluut als relatief sprake van een toename in de lerarenopleidingen van de aantallen studerende zonder studiefinanciering. Dit kan in principe een effect zijn van de regeling TLO. Het aantal aanvragen – en daarmee toekenningen – voor TLO is vanaf 2001 namelijk eveneens sterk gestegen. Na 2003 daalt het aantal weer licht, maar blijft beduidend hoger dan vijf jaar geleden. Het percentage TLO-aanvragen dat wordt toegekend is stabiel. Na een voorzichtige start in 2001 ligt het vrij structureel rond de 90%. Het merendeel van de studenten komt in aanmerking voor de maximale tegemoetkoming. De grootste groep aanvragers volgt de opleiding in deeltijd.

De regeling TLO beoogt niet alleen om studenten zonder studiefinanciering te stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. Ook moet de regeling uiteindelijk het (toekomstig) aanbod van leraren vergroten. Studenten met een TLO-toekenning willen even vaak in het onderwijs gaan werken als collega's zonder TLO. Afgestudeerden die een TLO-toelage kregen, vinden even snel een passende baan als afgestudeerden zonder TLO, zijn minstens zo vaak ook in het onderwijs aan het werk gegaan en blijven daar ook even vaak werken. Dit betekent dat als de regeling TLO er in slaagt om meer studenten naar de lerarenopleidingen te krijgen, dit uiteindelijk ook resulteert in meer leraren voor de klas.

Voor 16% van de doelgroep heeft de regeling TLO een grote tot zeer grote rol gespeeld bij het maken van een keuze voor een lerarenopleiding; voor de helft van de doelgroep heeft TLO geen rol gespeeld. In totaal 13% van de doelgroep geeft aan dat zij zonder TLO (waarschijnlijk) niet aan de opleiding waren begonnen. In vergelijking met de evaluatie TLO uit 2003 lijkt de invloed van de regeling licht te zijn afgenomen.

Van degenen die voortijdig met hun lerarenopleiding zijn gestopt en die geen toelage TLO ontvingen, denkt een vijfde dat zij met een toelage de studie wel hadden voortgezet. Van de afgestudeerden die geen TLO kregen vermoedt 10% dat zij de studie met een toelage sneller hadden afgerond; van de afgestudeerden die wel TLO kregen, denkt 12% dat dat inderdaad het geval is geweest.

Een specifieke beleidsregel die in dit onderzoek geëvalueerd wordt is het niet meetellen van het partnerinkomen bij de bepaling van de toelage TLO. Het percentage TLO-toegekenen dat volgens dit onderzoek een verdienende partner heeft (68%) is nagenoeg gelijk aan het percentage dat volgens een vorige evaluatie uit 2003 een verdienende partner had (66%). We kunnen dus *niet* concluderen dat deze groep als gevolg van de partnerinkomensonafhankelijkheid van de regeling in deze periode is gegroeid.

Bijna twee derde van de TLO-toegekenen met een verdienende partner gaat er vanuit dat bij het meetellen van het partnerinkomen hun TLO-toelage zou dalen. Toch zou 90% van deze groep in dat geval ook met de lerarenopleiding zijn begonnen. De groepen die het meest gevoelig zijn voor deze beleidsregel zijn de studerende met een laag eigen inkomen (minder dan € 8.000) en met een partnerinkomen tussen de € 20.000 en € 30.000.

De bekendheid van de regeling TLO lijkt nog voor verbetering vatbaar. Van de respondenten in de lerarenopleidingen die geen aanvraag voor TLO hadden gedaan bleek drie kwart nog nooit van de regeling te hebben gehoord. Van degenen die wel met TLO bekend zijn, bleek ruim een derde niet te weten dat indien alleen recht bestaat op een studielening, het recht op TLO toch vervalt. Een kwart was er niet van op de hoogte dat voor TLO het inkomen van de partner niet meetelt.

In een deelonderzoek onder studenten die nooit aan een lerarenopleiding begonnen zijn, maar dit wel zeer sterk overwogen hebben, blijkt 71% nog nooit van TLO te hebben gehoord. Van de groep die ondanks zeer sterke interesse van een lerarenopleiding afzag, denkt 43% dat zij met een TLO-toelage wel aan de opleiding begonnen waren.

De regeling TLO krijgt over het algemeen goede cijfers van de doelgroep. Dat er een financiële tegemoetkoming bestaat voor studenten in de lerarenopleiding zonder studiefinanciering, vindt vrijwel iedereen (zeer) goed en het algemene oordeel over de regeling zelf is in 78% van de gevallen goed tot zeer goed. Van de studenten met een TLO-toekenning geeft zelfs 89% de regeling het oordeel goed tot zeer goed, wat vrijwel gelijk is aan het oordeel uit de vorige evaluatie in 2003.

De hoogte van de toelage is volgens 60% van de respondenten precies goed, al vindt 40% de toelage te laag. Het minst tevreden is men over de maximale duur van de toelage van 24 maanden. Twee derde vindt dit te kort. Veel studenten geven aan dat zij hun opleiding niet in deze termijn kunnen afronden doordat hun formele studieduur nu eenmaal langer is of door persoonlijke verplichtingen naast de studie (werk, gezin).

Bijna de helft van de respondenten (45%) zou het tenslotte terecht vinden indien als voorwaarde voor een TLO-toelage zou worden gesteld dat de ontvanger na afstuderen ook daadwerkelijk als leraar aan de slag gaat. 30% is hier juist tegen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Studenten die een lerarenopleiding volgen en geen recht (meer) hebben op studiefinanciering kunnen sinds 1 augustus 2001 een tegemoetkoming krijgen in de studiekosten; de zogenaamde *Tegemoetkoming lerarenopleiding* (TLO). Deze regeling maakt onderdeel uit van de WTOS. De hoogte ervan is afhankelijk van het inkomen en bedraagt maximaal € 567,23 voor het collegegeld en € 639,84 voor de schoolkosten. De duur is gemaximeerd op 24 maanden.

De regeling is bedoeld voor niet-studiefinancieringsgerechtigde studenten (voltijd, deeltijd, duaal, contractanten en zij-instromers) met de Nederlandse nationaliteit of daaraan gelijkgestelde status die een pabo-opleiding of eerste- of tweedegraads lerarenopleiding volgen (gericht op het voortgezet onderwijs of het beroepsonderwijs) aan het bekostigde of aangewezen onderwijs.

Het ministerie van OCW had behoefte aan een evaluatieonderzoek van de Tegemoetkoming Leraren Opleiding (TLO). Deze evaluatie is een gezamenlijk initiatief van de directies Studiefinancieringsbeleid (SFB) en Arbeidsvoorwaarden en Personeelsbeleid (AP), aangezien de TLO zich op het snijvlak van de beleidsterreinen van deze twee directies bevindt. In 2003 is reeds eerder een evaluatieonderzoek van de TLO uitgevoerd¹. Sindsdien is de duur van de regeling gesteld op maximaal 24 maanden. Bovendien is er sinds het studiejaar 2001-2002 een beleidsregel van kracht die bij de bepaling van de hoogte van de toelage het partnerinkomen buiten beschouwing laat, waardoor een grotere groep mensen in aanmerking komt voor de TLO. Het aflopen van deze beleidsregel na het studiejaar 2007-2008 vormt de directe aanleiding voor dit onderzoek.

De gekozen opzet behelst een serie populatieanalyses op administraties van de IB-Groep, een vragenlijstonderzoek onder studenten en afgestudeerden in de lerarenopleidingen en een vragenlijstonderzoek onder studerenden die een lerarenopleiding hebben overwogen maar niet gekozen.

In dit hoofdstuk gaan we allereerst in op de doelstelling van de regeling. Vervolgens besteden we aandacht aan tekorten op de onderwijsarbeidsmarkt en aan de studie- en beroepskeuze van studenten aan lerarenopleidingen.

1.2 Regeling Tegemoetkoming Leraren Opleiding

Het primaire doel van de TLO is om studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering te stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. Daarnaast beoogt de regeling het (toekomstig) aanbod van leraren te vergroten. De regeling richt zich daarbij vooral op mensen die reeds een hbo of wo-opleiding hebben genoten (zij-instroom) en studenten die de opleiding in 2 jaar kunnen afronden. De regeling geldt voor alle lerarenopleidingen.

Het doel van het onderzoek is het geven van inzicht in de *gebruikswaarde* en de *effecten* van de TLO alsmede het leveren van gegevens die gebruikt kunnen worden door het ministerie van OCW bij het komen tot een advies over de vormgeving van de TLO in de toekomst. Het is daarbij van belang rekening te houden met ontwikkelingen op de onderwijsarbeidsmarkt. Zoals gezegd, is de TLO per 1 augustus 2001 in werking getreden. Op dat moment was sprake van krapte op de onderwijsarbeidsmarkt, zowel in het primair als voortgezet onderwijs. Er is daarom besloten de regeling die

---

¹ Gelderloos, W., Groeneveld, M. & Iperen, C. van (2003): Regeling Tegemoetkoming Leraren Opleidingen. Evaluatierapport. Den Haag: B&A Groep i.o.v. Ministerie van OCW.

sinds 1996 bestond voor een beperkt aantal *tekortvakken* te verbreden naar *alle* lerarenopleidingen. Na invoering van de TLO is de spanning op de onderwijsarbeidsmarkt afgenomen, vooral in de periode 2003-2006. Het aantal vacatures nam in een paar jaar tijd sterk af en pas afgestudeerden hadden het duidelijk lastiger om een baan in het onderwijs te vinden.

Om dreigende tekorten aan leraren (voortgezet onderwijs) tegen te gaan, is het van belang dat meer studenten de lerarenopleiding gaan volgen en na afstuderen in het onderwijs gaan werken. In het onderzoek gaan we na of de TLO-regeling in dit opzicht *effectief* is. Daarnaast zal worden bezien of de regeling vanuit *arbeidsmarktperspectief* gezien *doelmatig* is en leidt tot meer leraren voor de klas.

1.3 Tekorten op de onderwijsarbeidsmarkt

Op dit moment is de arbeidsmarkt in het primair onderwijs redelijk in evenwicht, al zijn er wel regionale verschillen². In het voortgezet onderwijs loopt de spanning op de arbeidsmarkt sinds vorig jaar weer op en dreigt de komende jaren een groot tekort aan leraren te ontstaan³. Vooral voor de vakken Duits, Wiskunde, Natuurkunde, Economie, Techniek, Scheikunde, en Nederlands worden ernstige tekorten voorspeld⁴.

Uit onderzoek van Ecorys is bekend dat de meeste studenten van de lerarenopleiding na hun afstuderen in het onderwijs werken⁵. Van de pas afgestudeerden van de lerarenopleiding basisonderwijs in 2005 had 80% een half jaar na afstuderen een baan in het onderwijs. Van de studenten aan de lerarenopleiding voortgezet onderwijs had bijna driekwart dat. In het onderzoek gaan we na hoe dit onder de TLO-gebruikers ligt.

Gezien het feit dat verwachte tekorten variëren naargelang het vakgebied, zullen wij in ons voorstel steeds uitsplitsen naar de volgende subgroepen:

- PABO: lerarenopleiding basisonderwijs;
- SO: lerarenopleiding speciaal onderwijs (dit is per definitie een opleiding voor zij-instromers: in cluster 3 en 4 zijn de verwachte tekorten groter dan voor de leerkrachten in het basisonderwijs);
- Tekort VO: lerarenopleiding in de vakgebieden Duits, Wiskunde, Natuurkunde, Economie, Techniek, Scheikunde, en Nederlands;
- Overig VO: lerarenopleidingen voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

Omdat het van belang is de opleidingen met verwachte grote tekorten in voldoende mate mee te nemen in het onderzoek wordt de steekproefomvang van studenten voor het survey mede op basis van dit gegeven bepaald.

1.4 Studie- en beroepskeuze

Uit een analyse op de Instroommonitor die Warps dit jaar in opdracht van SURFfoundation⁶ verrichtte blijkt dat in de hbo-sector Onderwijs studenten bij hun studiekeuze relatief veel belang hechten aan het specifieke beroep van leraar waartoe de studie opleidt en deze studie kiezen omdat die goed bij hen past (d.w.z. goed aansluit bij hun capaciteiten/vaardigheden en succesvol af te ronden is). Weinig belang hechten deze studenten aan onder andere de hoogte van het inkomen en de

² Regioplan (2007): Arbeidsmarktbarometer primair onderwijs 2006-2007. Amsterdam.

³ Regioplan (2007): Arbeidsmarktbarometer voortgezet onderwijs 2006-2007. Amsterdam.

⁴ OCW (2006): Nota Werken in het onderwijs 2007. Den Haag.

⁵ Ecorys (2006): Loopbaanmonitor 2006.

⁶ Warps, J. (2007): Kiezen voor hogeschool en universiteit. Onderzoek in opdracht van SURFfoundation. Nijmegen.

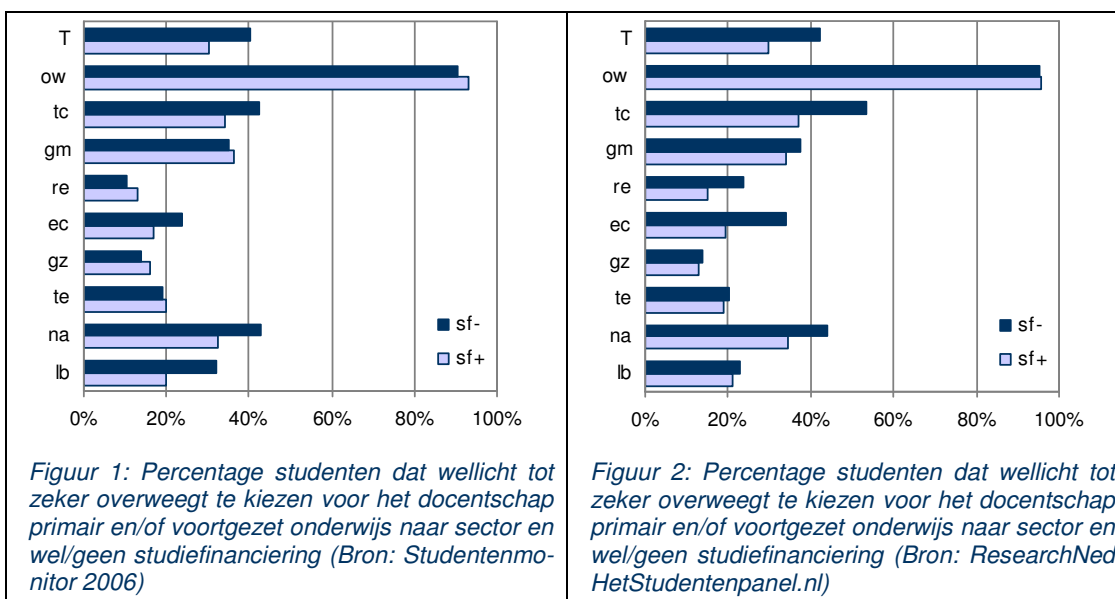

maatschappelijke status na het afstuderen. Op het motief 'meer kans op een baan na deze opleiding' scoren de studenten in de totale sector Onderwijs niet hoger of lager dan gemiddeld. Echter, uit een ander onderzoek voor SectorBestuurOnderwijsarbeidsmarkt⁷, waarin wordt ingezoomd op studenten aan de Pabo's en Tweedegraads lerarenopleidingen, blijkt dat deze laatste groep wél bovengemiddeld veel belang hecht aan de kans op een baan. Pabo-studenten betrekken niet meer of minder dan andere studenten het arbeidsmarktperspectief in hun studiekeuze.

Uit cijfers van de HBO-Raad is bekend dat van de studenten aan de *lerarenopleiding basisonderwijs* circa 60% binnen vijf jaar zijn diploma haalt⁸. Het studierendement ligt daarmee duidelijk boven het landelijk gemiddelde. Voor de *lerarenopleiding vo* geldt het omgekeerde. Hiervan haalt minder dan 50% binnen vijf jaar zijn diploma⁹.

Of een student van plan is het beroep van leerkracht te gaan uitoefenen is onder andere onderzocht in de Studentenmonitor Hoger Onderwijs 2006 en een onlangs gehouden panelonderzoek door ResearchNed (in samenwerking met het SectorBestuurOnderwijsarbeidsmarkt). Figuur 1 en Figuur 2 tonen de aantallen studenten in de verschillende sectoren (hbo en wo) die aangeven mogelijk interesse te hebben in een baan in het onderwijs.

Meer dan 90 procent van de studenten in de sector Onderwijs heeft (mogelijk) interesse in een onderwijsbaan. Ongeveer 85 procent weet dit redelijk zeker (tweederde is ervan overtuigd dat zij in het onderwijs terecht komen: Studentenmonitor 2006 i.v.). In het onderzoek onder HetStudentenpanel.nl is voor acht van de tien studenten een baan in het onderwijs zeer voor de hand liggend.

De meeste studenten van de lerarenopleiding gaan na hun afstuderen in het onderwijs werken, zo blijkt ook uit onderzoek van Ecorys¹⁰. Van de studenten aan de lerarenopleiding basisonderwijs heeft circa 80% een half jaar na afstuderen een baan in het onderwijs. Van de studenten aan de lerarenopleiding voortgezet onderwijs heeft bijna driekwart dat.

⁷ Analyses hbo-instroommonitor: Studiejaren 2003-2004 t/m 2005-2006. J.Warps (2007) Rapportage in opdracht van SectorBestuur Onderwijsarbeidsmarkt.

⁸ Het studierendement van de lerarenopleiding speciaal onderwijs ligt nog veel hoger.

⁹ Onder deeltijders ligt het studierendement iets hoger dan onder voltijders.

¹⁰ Ecorys (2006) Loopbaanmonitor 2006.

2 Onderzoeksvragen, doelgroepdefinitie en opzet

Het doel van het onderzoek is, zoals gezegd, om inzicht te krijgen in de *gebruikswaarde* en de *effecten* van de TLO en gegevens op te leveren die gebruikt kunnen worden door OCW bij het komen tot een advies over de vormgeving van de TLO in de toekomst.

Het onderzoek dient in de eerste plaats antwoord te geven op de vraag of de regeling *effectief* is in het stimuleren van de doelgroep om een lerarenopleiding te volgen en het vergroten van het aanbod van leraren. Daarnaast dient het onderzoek antwoord te geven op de vraag of de TLO-regeling in de huidige vorm moet worden gehandhaafd, of dat deze (op onderdelen) aangepast zou moeten worden ten einde meer effect te sorteren. Kort samengevat gaat het dus om de vraag of de TLO in zijn huidige vorm de drempel verlaagt voor de doelgroep om een lerarenopleiding te volgen én leidt tot meer leraren voor de klas.

In het vervolg van deze paragraaf werken we deze vragen verder uit. We sluiten daarbij aan bij het vorige evaluatieonderzoek uit 2003.

2.1 Gebruik van de regeling

- 1 Hoe groot is de *doelgroep* van de regeling en hoeveel procent hiervan komt in aanmerking voor een tegemoetkoming (TLO)?
- 2 Wie maakt gebruik van de regeling in relatie tot de totale doelgroep van de regeling?
- 3 Wat zijn de kenmerken van de TLO-gebruikers versus de kenmerken van de totale doelgroep van de regeling?
- 4 Is de omvang van de doelgroep en het aantal TLO-gebruikers de afgelopen jaren toe- of afgenomen? Hoe verhoudt deze ontwikkeling zich tot het totale aantal studenten aan de lerarenopleiding?

Tot de doelgroep van de regeling worden alle studenten gerekend die een lerarenopleiding volgen en die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering. Om inzicht te krijgen in het gebruik van de regeling en de ontwikkeling daarin, stellen we voor analyses uit te voeren op basis van CRIHO-gegevens (ECHO). Speciale aandacht zal worden besteed aan (de tekortvakken in) het voortgezet onderwijs, omdat daarvoor de grootste tekorten worden voorspeld.

2.2 Evaluatie van de regeling

- 5 Is de duur van het gebruik van de regeling (24 maanden) voldoende om drempels weg te nemen voor een keuze voor de lerarenopleidingen?
- 6 Vormt de tegemoetkoming over een periode van 24 maanden een voldoende ondersteuning bij het afronden van de opleiding?
- 7 Wordt de inkomensgrens als een belemmering gezien?
- 8 Wordt de hoogte van de tegemoetkoming als een belemmering gezien?
- 9 Acht men een inkomensafhankelijke regeling het meest geschikt voor de ondersteuning van de doelgroep?
- 10 Zouden TLO-gebruikers nog in aanmerking komen voor de TLO als wel het partnerinkomen wordt meegewogen?
- 11 Als partnerinkomen meegerekend wordt in de berekening van de tegemoetkoming, hoeveel studenten zouden dan niet aan de opleiding kunnen beginnen vanwege gebrek aan financiële middelen?
- 12 Hoe denkt de doelgroep over continuering van de regeling?

Bovenstaande vragen worden gesteld door middel van een internetenquête aan zowel zittende studenten als aan afgestudeerden en voortijdige uitvallers.

2.3 Effecten van de regeling

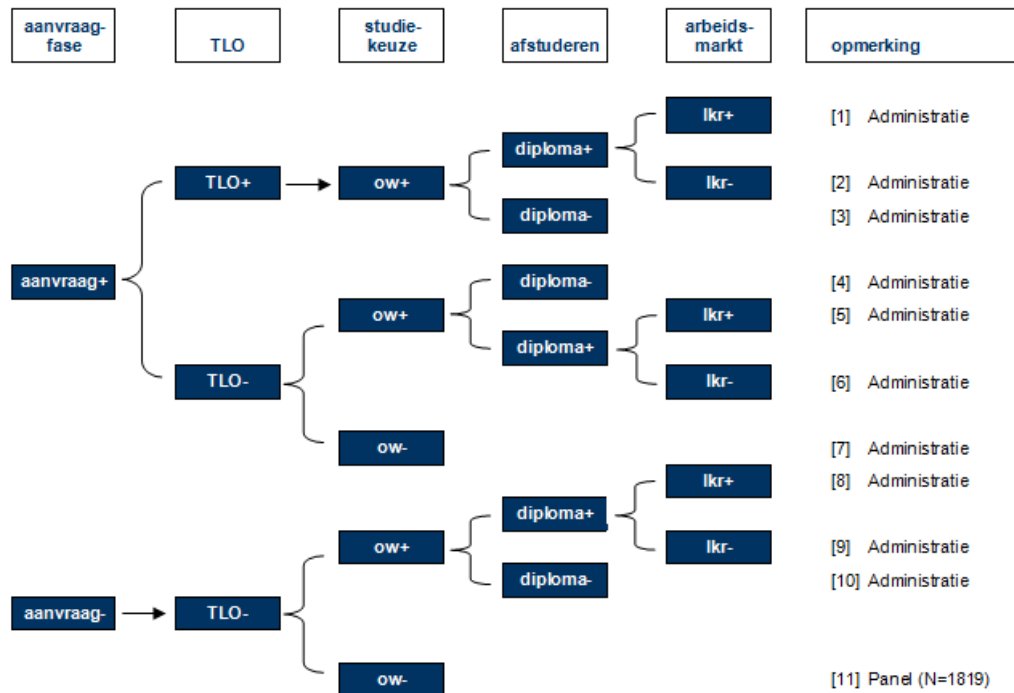
Onder *effecten* verstaan wij zowel gewenste als ongewenste effecten. De gewenste effecten zijn gerealiseerd als er een toename van de instroom en het aantal afgestudeerden heeft plaatsgevonden en de afgestudeerden daadwerkelijk werkzaam zijn in het onderwijs. Ongewenste effecten treden op als studenten die niet voor een lerarenopleiding kozen, dat wel zouden hebben gedaan indien zij van de regeling op de hoogte zouden zijn geweest. Deze laatste groep is lastig te bevragen omdat dit in principe alle studenten betreft die aan de initiële criteria voldoen. Daarom doen wij aanvullend een onderzoek bij een selectie van deze groep door middel van de inzet van HetStudentenpanel.nl. De regeling is *doelmatig* indien de toename vooral geconstateerd wordt op die terreinen waar de meeste tekorten worden verwacht.

- 13 Is de instroom in de lerarenopleiding de laatste jaren gestegen (uitsplitsing per opleidingscategorie)?
- 14 Hoe groot is het percentage TLO-gebruikers dat in het onderwijs gaat werken, en hoe verhoudt dit zich tot de totale groep die de lerarenopleiding heeft gevolgd?
- 15 Heeft de TLO in de perceptie van studenten een positief effect op de opleidingskeuze?
  - Vormt een gebrek aan financiële middelen een belemmering om te beginnen aan de opleiding? Waren de TLO-gebruikers wel of niet gaan studeren zonder tegemoetkoming? (financiële toegankelijkheid).
  - Waren alle TLO-gerechtigden op de hoogte van het bestaan van de regeling voordat ze aan de opleiding begonnen?
  - Hoe groot is de groep geïnteresseerden die TLO aanvraag maar werd afgewezen en vervolgens niet aan een lerarenopleiding begon?

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 13 worden analyses uitgevoerd op basis van administraties. Onderzoeksvraag 14 en 15 worden onderzocht door middel van een internetenquête onder afgestudeerden.

2.4 Doelgroepdefinitie

De hiervoor beschreven onderzoeksvragen hebben betrekking op een breed scala aan doelgroepen. In onderstaande figuur zijn deze doelgroepen omschreven aan de hand van de TLO-aanvraag, de studiekeuze, het al dan niet afstuderen en de arbeidsmarktpositie. Om een volledig beeld te krijgen van de gewenste (toename van instroom, afgestudeerden en docenten door het wegnemen van financiële drempels) en ongewenste effecten van de regeling (voorkomen dat mensen die in potentie tot de doelgroep behoren, verloren gaan door onvoldoende informatie) zijn de doelgroepen in het onderstaande schematisch in beeld gebracht. Uitgangspunt bij de definitie van de doelgroepen zijn de primaire criteria: alle studenten aan lerarenopleidingen zonder studiefinanciering met de Nederlandse nationaliteit of een daaraan gelijkgestelde status.

Doelgroepdefinitie

- [1] TLO aangevraagd, toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en werkend als docent
- [2] TLO aangevraagd, toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en niet werkend als docent
- [3] TLO aangevraagd, toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs niet behaald
- [4] TLO aangevraagd, niet toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs niet behaald
- [5] TLO aangevraagd, niet toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en werkend als docent
- [6] TLO aangevraagd, niet toegekend, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en niet werkend als docent
- [7] TLO aangevraagd, niet toegekend, niet ingeschreven in sector onderwijs
- [8] TLO niet aangevraagd, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en werkend als docent
- [9] TLO niet aangevraagd, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs behaald en niet werkend als docent
- [10] TLO niet aangevraagd, ingeschreven in sector onderwijs, diploma in sector onderwijs niet behaald
- [11] TLO niet aangevraagd, niet ingeschreven in sector onderwijs

In totaal kunnen we 11 relevante doelgroepen onderscheiden. De meeste doelgroepen zijn te traceren uit de administraties van de IB-Groep. Groep [11] onderscheidt zich van de overige groepen omdat dit in feite de hele restcategorie is (alle studenten die voldoen aan de primaire criteria, maar geen opleiding in de sector Onderwijs zijn gaan volgen).

2.5 Analyses

2.5.1 Populatieanalyses

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 1 t/m 4 en vraag 13 maken wij gebruik van administraties van de IB-Groep: dit betreft alle analyses die betrekking hebben op de instroom, doorstroom en uitstroom van de studenten. Het CRIHO (Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs) en de Examenbestanden Hoger Onderwijs dan wel het 1CijferHO (Cfi) moeten verrijkt worden met gegevens uit de SF-bestanden en gegevens WTOS (TLO-bestanden).

2.5.2 Steekproeftrekking en veldwerk

Voor de beantwoording van de vragen 5 t/m 12 (de regeling als zodanig) en vraag 14 en 15 wordt een internetenquête uitgevoerd onder een steekproef. In principe zijn alle vragen die worden gesteld aan de studerende ook relevant voor de groep afgestudeerden. Zij kunnen immers retrospectief een uitspraak doen over het gehele studietraject.

Naast TLO-*studenten* aan de lerarenopleiding benaderen we daarom ook een steekproef van TLO-*afgestudeerden* (in 2004, 2005 en 2006). In de enquête zal worden gevraagd of studenten na afstuderen leraar zijn geworden (carrièrepad) en hoe lang het heeft geduurd voordat zij een passende baan vonden. Speciale aandacht besteden we aan de hiervoor beschreven subgroepen.

2.6 Omvang van de steekproef

In het voorgaande is een aantal overwegingen genoemd die pleiten voor een gestratificeerd steekproefdesign. Om een zorgvuldige evaluatie te kunnen uitvoeren en gevonden effecten te kunnen toeschrijven aan (elementen van) de regeling hebben wij een steekproefschema vervaardigd waaraan statistische berekeningen ten grondslag liggen. De volgende kenmerken zijn in de steekproef-trekking betrokken:

- Studiestatus (studerend, afgestudeerd, voortijdig gestopt).
- TLO-historie (geen TLO aangevraagd, TLO aangevraagd maar afgewezen, TLO toegekend).
- Categorie lerarenopleiding (Pabo, Leraar vo tekortvakken, Leraar vo overig, Leraar Speciaal Onderwijs)

Omdat binnen de gedefinieerde strata het minimumaantal is getrokken, is een weging van de resultaten noodzakelijk zodanig dat de totaalscores gebaseerd zijn op een representatieve afspiegeling van de relevante populatie. Deze weefactor is berekend en gekoppeld aan het definitieve databestand op basis van geslacht¹¹, soort lerarenopleiding en studiestatus.

ResearchNed heeft zelf uit de bestanden van de IB-Groep een steekproef getrokken. De omgenummerde studentnummers hebben wij met een toegangscode en een tekst voor begeleidende brieven verstuurd naar de IB-Groep. Zij zorgden voor het samenvoegen, printen, couverteren en verzenden van de brieven. Tijdens het veldwerk werd eenmaal een rappel uitgevoerd bij diegenen die nog niet gereageerd hadden op het moment dat de belasting van de enquêteserver terugliep.

2.7 Instrumentontwikkeling

Voor het beantwoorden van vraag 5 t/m 12 en vraag 14 en 15 is, zoals gezegd, een internetenquête gehouden onder studenten en afgestudeerden. Een groot voordeel van internet is dat door middel van routing aparte vragen kunnen worden gesteld aan specifieke doelgroepen (b.v. studenten en afgestudeerden). In schriftelijke enquêtes is dit veel lastiger.

In verband met de vergelijkbaarheid van de resultaten, hebben we in de vragenlijst zoveel mogelijk aangesloten bij het eerdere evaluatieonderzoek. Dit geldt in elk geval voor wat betreft de vragen over de regeling zelf. Wat betreft de vragen over het arbeidsmarktpositie van afgestudeerden is aangesloten bij de Loopbaanmonitor van Ecorys.

De enquête is in concept aan de opdrachtgever voorgelegd. Opmerkingen zijn door ResearchNed verwerkt, waarna de vragenlijst werd geprogrammeerd en getest.

2.8 Aanvullende enquête via HetStudentenpanel.nl

Hiervoor is reeds aandacht besteed aan de groep studenten die wel tot de initiële doelgroep behoort (SF- en de Nederlandse nationaliteit of daarmee gelijkgestelde status) en geen lerarenopleiding volgt (en dus ook geen TLO-regeling heeft aangevraagd). Dit is groep [11] uit het overzicht in paragraaf 2.4. We hebben ook aangegeven dat deze groep lastig te benaderen is. HetStudentenpanel.nl bevat ruim 1.800 studenten die tot deze doelgroep behoren en die niet studeren aan een

¹¹ Een weging naar geslacht is noodzakelijk omdat vrouwen doorgaans beter responderen dan mannen.

lerarenopleiding. Deze groep hebben we met een korte enquête gevraagd of zij een lerarenopleiding overwogen hebben. Indien dit het geval was, hebben we nagaan of zij op de hoogte waren van de TLO-regeling en in hoeverre dit een rol heeft gespeeld bij het afzien van een lerarenopleiding.

3 Populatiegegevens rond lerarenopleidingen en TLO

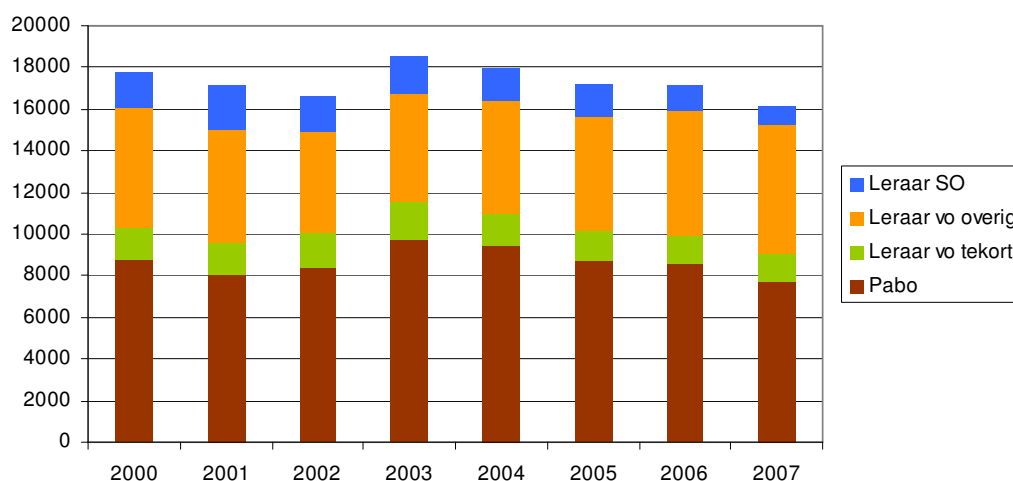
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de achtergrondkenmerken van mensen die vanaf 2001 een aanvraag voor een Tegemoetkoming Leraren Opleiding gedaan hebben. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar degenen van wie de aanvraag gehonoreerd is, maar juist ook naar degenen bij wie de aanvraag is afgewezen. Ook wordt ingegaan op verschillen over de jaren heen. De analyses zijn uitgevoerd op basis van populatiebestanden die werden verstrekt door de Informatie Beheer Groep (CRI-HO, SF, TLO, Examenbestand).

3.1 Instroom lerarenopleidingen

De instroom in de lerarenopleidingen vertoont enige ontwikkeling in de afgelopen acht jaren. Na een daling in 2001 en 2002 nam de instroom in 2003 fors toe, waarna de instroom weer geleidelijk daalde.

Deze ontwikkeling hangt met name samen met schommelingen in de instroom in de Pabo-opleidingen.

Figuur 3: Instroom lerarenopleidingen totaal

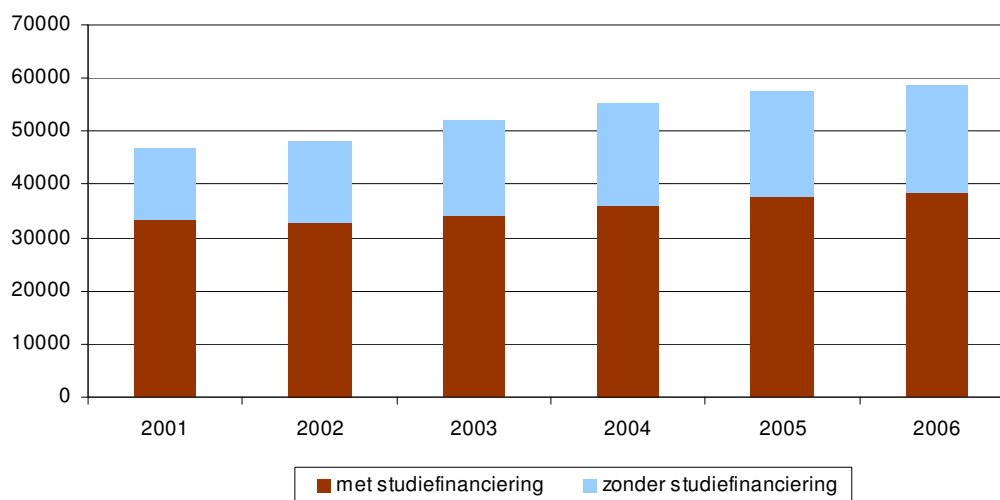

Bron: Bestanden CRI-HO

In Figuur 4 zien we hoeveel inschrijvingen er in totaal bekend zijn in de lerarenopleidingen tussen 2001 en 2006, van studerenden met en zonder studiefinanciering.

Het aantal inschrijvingen in de lerarenopleidingen blijkt een duidelijke groei door te maken. Zowel de aantallen met en zonder studiefinanciering nemen toe.

Figuur 4: Inschrijvingen in de lerarenopleidingen, met en zonder studiefinanciering.

Bron: Combinatie bestanden CRI-HO en Studiefinanciering

Deze stijgende studentenaantallen in de lerarenopleidingen betekenen echter nog niet dat het aandeel van de lerarenopleidingen binnen het hoger onderwijs ook stijgt. Dit aandeel varieert maar heel licht en is in de periode van 2001 tot 2005 gestegen van 12,2% naar 12,9% om in 2006 weer licht te dalen tot 12,8% (niet in tabel of grafiek).

Binnen de categorie lerarenopleidingen zien we wel dat het aandeel studerenden zonder studiefinanciering – het blauwe deel van de kolommen in Figuur 4 – groeit van 28,6% in 2001 naar 35,1% in 2004, waarna dit weer licht afneemt tot 34,3% in 2006. De conclusie lijkt daarom gerechtvaardigd dat er vanaf 2001 zowel absoluut als relatief sprake is van een toename in de lerarenopleidingen van studerenden zonder studiefinanciering. Dit zou in principe een effect kunnen zijn van de regeling TLO.

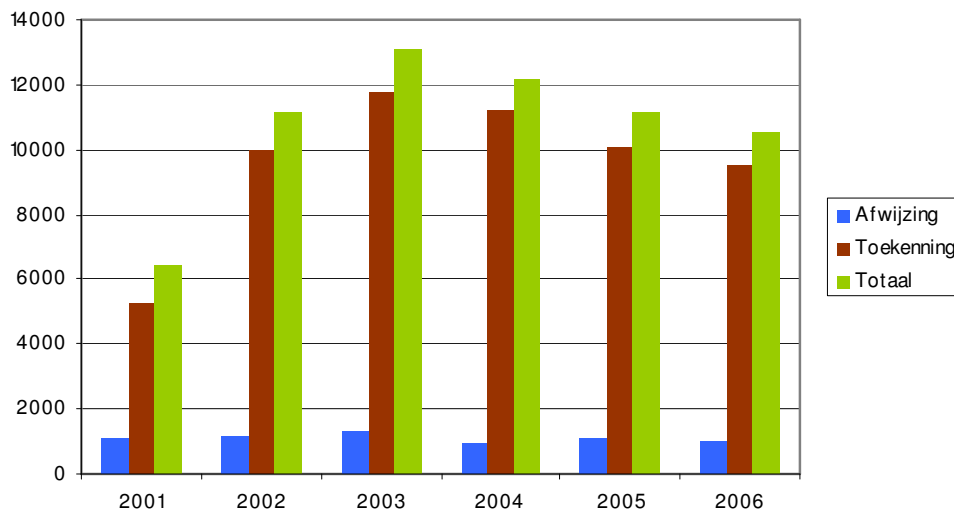
3.2 Aantallen aanvragen en toekenningen TLO

In Figuur 5 zijn de aantallen TLO-aanvragen vanaf 2001 weergegeven. Over de jaren is er een duidelijke ontwikkeling zichtbaar in het aantal aanvragen. Vanaf 2001 is er een sterke stijging te zien in het aantal aanvragen. Na 2003 daalt het aantal echter weer licht.

In 2006 zijn 10.520 aanvragen gedaan voor TLO. Deze aanvragen werden in 9.527 gevallen gehonoreerd; 993 aanvragen werden afgewezen. Dit betekent dat 91% van de aanvragers in 2006 ook daadwerkelijk een toelage gekregen heeft. Dit percentage toekenningen blijkt behoorlijk stabiel. Na een voorzichtige start in 2001 (83%) ligt het vrij structureel rond de 90%.

Figuur 5: Aantallen aanvragen TLO 2001 – 2006..

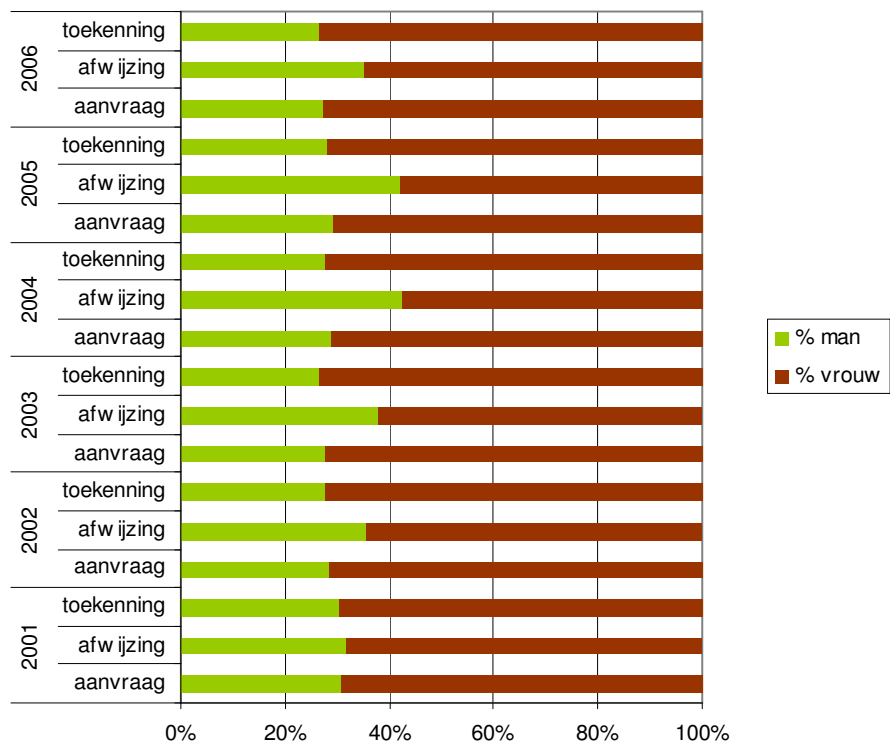

Bron: Administratiebestanden TLO

3.3 Geslacht

Uit de gegevens van de IB-groep blijkt dat de overgrote meerderheid van de aanvragers van TLO vrouw is (Figuur 6).

Figuur 6: Toekenning aanvragen TLO naar geslacht

Bron: Administratiebestanden TLO

Dit is niet verwonderlijk aangezien de lerarenopleidingen nu eenmaal veel meer vrouwen trekken dan mannen. Aan dit gegeven is tussen 2001 en 2006 weinig veranderd. Het percentage mannen dat een aanvraag heeft ingediend is in de loop der jaren wel licht gedaald, van 30,5% in 2001 tot 27,5% in 2006. Opvallend is het relatief hoge percentage mannen waarvan de aanvraag is afgewezen; in 2004 en 2005 haalt dit zelfs de 42%. Waarschijnlijk hangt dit samen met het feit dat mannen gemiddeld een hoger inkomen hebben en om die reden worden afgewezen (zie ook Tabel 20 in het volgende hoofdstuk).

3.4 Leeftijd

De regeling TLO is bedoeld voor mensen die geen recht meer hebben op studiefinanciering en toch graag gecompenseerd willen worden in hun studiekosten voor een lerarenopleiding. In Tabel 1 is per leeftijdscategorie weergegeven hoeveel procent van de aanvragen is toegekend.

In de loop der jaren lijkt zich een verjonging voor te doen onder de succesvolle TLO-aanvragers. Was in de studie jaren 2001 tot en met 2003 de categorie 31-35 jaar nog de grootste; vanaf 2004 is dat de categorie 26-30 jaar. En deden in 2001 nog slechts 46 mensen in de leeftijdscategorie 21-25 jaar een aanvraag, in 2006 is dit aantal gestegen tot 1382. Ook qua toekenningen zit deze groep nu bijna op het gemiddelde niveau.

De hoofdmoot van de toekenningen bevindt zich in elk geval in de leeftijdsgroepen tussen de 26 en 50 jaar. Het percentage toekenningen is in deze groepen vrij stabiel en schommelt tussen de 90% en 95%.

Tabel 1: Toekenningen TLO naar leeftijd, per studiejaar.

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
< 20 jaar	0	7	0	0	0	0	0	2	44	9	27	15
21-25 jaar	26	46	68	65	87	178	92	378	83	804	86	1382
26-30 jaar	73	865	84	1693	88	2414	91	2752	89	2936	91	2878
31-35 jaar	81	1524	88	2383	90	2768	94	2543	93	2140	94	1872
36-40 jaar	90	1195	94	2160	92	2483	94	2122	94	1798	93	1556
41-45 jaar	87	1076	94	2023	92	2366	93	2031	93	1652	91	1389
46-50 jaar	86	969	90	1677	91	1785	93	1493	91	1136	88	936
51-55 jaar	82	478	88	825	85	840	87	659	83	531	87	412
56-60 jaar	76	187	86	291	86	219	86	162	87	115	82	72
> 60 jaar	68	44	86	50	91	32	88	17	82	17	75	8

Bron: Administratiebestanden TLO

3.5 Onderwijsvorm

Lerarenopleidingen kunnen op verschillende manieren gevolgd worden. In Tabel 2 is het percentage toekenningen per onderwijsvorm weergegeven. Per jaar is het percentage toekenningen (%) en het totaal aantal aanvragen per onderwijsvorm (N) weergegeven.

Tabel 2: Toekenningen TLO naar onderwijsvorm, per studiejaar.

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Voltijd	59	882	71	1584	77	1666	82	1658	77	1571	78	1506
Deeltijd	88	5323	94	9025	93	10588	95	9941	94	9229	93	8815
Contract-ondw.	65	20	62	29	84	31	71	38	76	21	73	26
Zij-instroom	77	105	89	436	90	743	91	486	88	260	94	121

Bron: Administratiebestanden TLO

De grootste groep aanvragers volgt de opleiding in deeltijd. Iets meer dan 84% van alle aanvragers in 2006 verkiest deze opleidingsvorm. Ook het percentage toekenningen is in deze groep erg groot, 93% van de aanvragen wordt gehonoreerd. De grootste kans dat de aanvraag wordt afgewezen heeft iemand die contractonderwijs volgt, al is ook in dat geval slechts 27% van de aanvragen afgewezen in 2006.

3.6 Toetsinkomen

In Tabel 3 is voor de periode vanaf 2001 weergegeven wat de inkomens zijn van de TLO-aanvragers die een afwijzing en die een toekenning ontvingen. Net als in de evaluatie uit 2003 zien we hier dat de laagste inkomenscategorie onder de € 8.000 veel ruimer vertegenwoordigd is in de kolommen met afwijzingen dan in de kolommen met toekenningen. Met andere woorden, studenten met een TLO-toekenning verdienen over het algemeen meer dan studenten met een afwijzing. Deze conclusie lijkt misschien onverwacht gezien het inkomensafhankelijke karakter van de regeling TLO, maar kan verklaard worden doordat de groep afwijzingen grotendeels bestaat uit (jongere) studenten die nog recht hebben op studiefinanciering en om die reden zijn afgewezen.

Opvallend is verder dat de groep afwijzingen in de loop der jaren voor een steeds groter deel bestaat uit studenten met een inkomen van € 35.000 of meer.

Tabel 3: Bruto jaarinkomen per aanvraagjaar van TLO-aanvragers met en zonder toekenning (kolompercentages)

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning
Minder dan 8.000	73%	41%	63%	37%	56%	36%	64%	34%	68%	34%	70%	34%
8.000-16.000	12%	32%	11%	30%	15%	28%	7%	26%	5%	25%	4%	23%
16.001-25.000	7%	25%	10%	29%	11%	31%	8%	31%	7%	31%	6%	30%
25.001-30.000	4%	2%	3%	4%	3%	5%	2%	7%	2%	9%	2%	11%
30.001-35.000	3%	0%	9%	0%	8%	0%	10%	1%	7%	1%	5%	2%
35.001 of meer	1%	0%	4%	0%	7%	0%	10%	0%	11%	0%	12%	0%
<i>N=100%</i>	<i>1093</i>	<i>5298</i>	<i>1151</i>	<i>10016</i>	<i>1296</i>	<i>11789</i>	<i>917</i>	<i>11242</i>	<i>1053</i>	<i>10085</i>	<i>993</i>	<i>9527</i>

Bron: Administratiebestanden TLO

Dat de regeling over het algemeen toch vaker uitkeert aan lagere inkomensgroepen valt op te maken uit Tabel 4. In de lagere inkomenscategorieën ontvangt het gros van de aanvragers een toekenning. In de hogere inkomenscategorieën (t/m 2003 boven de € 30.000 per jaar; vanaf 2005 boven de 35.000) ontvangt het merendeel een afwijzing.

Tabel 4: Percentages afwijzingen en toekenningen per inkomenscategorie per aanvraagjaar (rijpercentages)

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning	Af-wijziging	Toe-kenning
Minder dan 8.000	27%	73%	16%	84%	15%	85%	13%	87%	17%	83%	18%	82%
8.000-16.000	7%	93%	4%	96%	6%	94%	2%	98%	2%	98%	2%	98%
16.001-25.000	6%	94%	4%	96%	4%	96%	2%	98%	2%	98%	2%	98%
25.001-30.000	24%	76%	9%	91%	7%	93%	2%	98%	2%	98%	2%	98%
30.001-35.000	87%	13%	94%	6%	72%	28%	49%	51%	36%	64%	23%	77%
35.001 of meer	84%	16%	84%	16%	86%	14%	88%	12%	92%	8%	94%	6%

Bron: Administratiebestanden TLO

3.7 Hoogte TLO

De hoogte van de TLO-toelage is afhankelijk van het inkomen en bedraagt maximaal € 567,23 voor het collegegeld en € 639,84 voor de schoolkosten. Samen levert dat een maximaal bedrag op van € 1207,07 per jaar.

Tabel 5: Bedrag TLO.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	%	%	%	%	%	%
Lager dan €500	2	2	2	3	4	3
€500 - €1000	8	6	5	5	6	5
€1000 - €1050	1	1	0	0	0	0
€1050 - €1100	0	0	1	1	1	1
Hoger dan €1100	89	91	92	91	90	91

Bron: Administratiebestanden TLO

Het merendeel van de studenten komt in aanmerking voor de maximale tegemoetkoming. Slechts in 10% van de gevallen wordt niet het maximale bedrag toegekend. Redenen hiervoor zijn overschrijding van het toetsingsinkomen of het niet volgen van een heel collegejaar onderwijs.

In tabel 6 is per inkomenscategorie het gemiddeld uitgekeerde bedrag weergegeven. We zien dat in de lagere inkomenscategorieën het gemiddeld uitgekeerde bedrag het maximum benadert. In de hogere inkomenscategorieën is het gemiddelde bedrag lager en is ook het aantal toekenningen lager.

Dat in enkele gevallen bij een hoog toetsinkomen toch een (hoog) bedrag wordt uitgekeerd, is mogelijk doordat het toetsinkomen het inkomen betreft twee jaar voorafgaand aan het uitkeringsjaar. Wanneer het inkomen daarna gedaald is, kunnen aanvragers de IB-Groep verzoeken de meer recente inkomenssituatie te toetsen.

Tabel 6: Gemiddeld toegekend bedrag TLO per jaar per inkomenscategorie (alleen toekenningen).

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	N	Gem. toelage TLO	N	Gem. toelage TLO	N	Gem. toelage TLO	N	Gem. toelage TLO	N	Gem. toelage TLO	N	Gem. toelage TLO
Minder dan 8.000	2171	1.085	3745	1.098	4244	1.127	3869	1.144	3468	1.156	3207	1.162
8.000-16.000	1680	1.088	3026	1.105	3249	1.129	2962	1.140	2497	1.140	2184	1.158
16.001-25.000	1317	1.079	2865	1.099	3633	1.124	3501	1.135	3094	1.143	2901	1.156
25.001-30.000	122	662	363	791	608	975	803	1.069	876	1.120	1044	1.154
30.001-35.000	5	750	7	1.009	41	371	95	410	140	467	184	620
35.001 of meer	3	894	10	887	14	888	12	932	10	1.148	7	1.086
Totaal	5298	1.074	10016	1.089	11789	1.116	11242	1.128	10085	1.135	9527	1.148

Bron: Administratiebestanden TLO

3.8 Welke lerarenopleiding volgt men?

De regeling TLO is bedoeld om personen te stimuleren een lerarenopleiding te gaan volgen, die geen recht meer hebben op studiefinanciering. Daarbij maakt het in principe niet uit welk type lerarenopleiding wordt gekozen. In Tabel 7 is de procentuele verdeling tussen de verschillende categorieën lerarenopleidingen te zien. Het grootste deel van de aanvragers aan wie TLO is toegekend, gaat de Pabo volgen. In 2006 is dit 40%.

Tabel 7: Verdeling % toegewezen TLO-aanvragen over de categorieën lerarenopleidingen

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Geen onderwijs	2%	270	1%	370	1%	281	1%	257	2%	304	2%	291
Pabo	48%	2986	50%	5422	52%	6663	48%	5725	45%	4815	40%	4093
Leraar vo Tekort	22%	1389	21%	2353	19%	2574	20%	2444	19%	2172	18%	1969
Leraar vo overig	26%	1611	26%	2856	26%	3361	29%	3547	30%	3300	29%	3087
Speciaal Onderwijs	2%	135	1%	166	2%	206	2%	186	5%	547	10%	1080

Bron: Administratiebestanden TLO

Bij welke lerarenopleiding is de kans het grootst dat je aanvraag wordt gehonoreerd? Er blijken geen grote verschillen in de percentages toekenningen naar soort lerarenopleiding. In 2006 is de kans dat de beurs wordt toegekend voor elke lerarenopleiding rond de 90%.

Tabel 8: Percentages toekenningen per categorie lerarenopleiding

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Geen onderwijs	31%	270	39%	370	55%	281	62%	257	56%	304	63%	291
Pabo	86%	2986	93%	5422	93%	6663	95%	5725	93%	4815	93%	4093
Leraar vo Tekort	84%	1389	88%	2353	87%	2574	90%	2444	89%	2172	89%	1969
Leraar vo overig	85%	1611	91%	2856	91%	3361	92%	3547	91%	3300	90%	3087
Speciaal Onderwijs	89%	135	90%	166	93%	206	93%	186	92%	547	92%	1080

Bron: Administratiebestanden TLO

3.9 Conclusies

- Na een daling in 2001 en 2002 nam de instroom in de lerarenopleidingen in 2003 fors toe, waarna de instroom in de jaren tot en met 2007 weer geleidelijk daalde. Deze ontwikkeling wordt vooral bepaald door de instroom in de Pabo-opleidingen.
- Het totale aantal inschrijvingen (alle studiejaar samen) in de lerarenopleidingen maakt een duidelijke groei door. Ook het aandeel binnen de lerarenopleidingen van studerende zonder studiefinanciering is met name in de periode 2001-2004 duidelijk toegenomen. Dit kan in principe een effect zijn van de regeling TLO.
- Vanaf 2001 is het aantal aanvragen TLO sterk gestegen. Na 2003 daalt dit aantal weer licht.
- Het percentage toekenningen TLO ligt na een voorzichtige start in 2001 (83%) structureel rond de 90%.
- Aanvragen van mannen worden relatief vaak afgewezen, hetgeen waarschijnlijk samenhangt met hun gemiddeld hogere inkomen.
- In de loop der jaren lijkt zich een verjonging voor te doen onder de succesvolle TLO-aanvragers. De categorieën tussen 21-25 jaar en 26-30 jaar zijn van 2001 tot 2007 sterk gegroeid. De hoofdmoot van de toekenningen bevindt zich in elk geval in de leeftijdsgroepen tussen de 26 en 50 jaar.
- De grootste groep aanvragers (84%) volgt de opleiding in deeltijd.
- Studenten met een TLO-toekenning verdienen over het algemeen meer dan studenten met een afwijzing. Dit komt doordat de (relatief kleine) groep met een afwijzing grotendeels bestaat uit (jongere) studenten die nog recht hebben op studiefinanciering.
- Per inkomenscategorie bekeken geldt echter wel degelijk dat in de lagere inkomenscategorieën het gros van de aanvragers een toekenning ontvangt en in de hogere inkomenscategorieën het merendeel een afwijzing ontvangt.

- Het merendeel van de TLO-gerechtigde studenten (rond 90%) komt in aanmerking voor de maximale tegemoetkoming.
- In de lagere inkomenscategorieën benadert het gemiddeld uitgekeerde bedrag de maximale toelage. In de hogere inkomenscategorieën is het gemiddelde bedrag lager en is ook het aantal toekenningen lager.
- Het grootste deel van de TLO-gerechtigde studenten volgt de Pabo.

4 Ervaringen en oordelen van (voormalige) studenten in de lerarenopleidingen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken wij de resultaten van een landelijke enquête onder studenten en voormalige studenten in de lerarenopleidingen en aanvragers van TLO. Daartoe is een selectie gemaakt uit een combinatie van CRI-HO en de Administratie TLO; deze bestanden werden aangeleverd door de Informatie Beheer Groep.

ResearchNed heeft zelf uit deze bestanden een steekproef getrokken. De omgenummerde studentnummers zijn met een toegangscode en een tekst voor begeleidende brieven (voor studeren en afgestudeerden) verstuurd naar de IB-Groep. Zij zorgden voor het samenvoegen, printen, couverteren en verzenden van de brieven. Tijdens het veldwerk werd eenmaal een rappel uitgevoerd bij diegenen die nog niet gereageerd hadden op het moment dat de belasting van de enquête-server terugliep.

Om een zorgvuldige evaluatie te kunnen uitvoeren en gevonden effecten te kunnen toeschrijven aan (elementen van) de regeling is een steekproefschema vervaardigd waaraan statistische berekeningen ten grondslag liggen. De volgende kenmerken zijn in de steekproeftrekking betrokken:

<i>Stu-di-e-sta-tus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - studierend - afgestudeerd - voortijdig gestopt
<i>TLO-historie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - geen TLO aangevraagd - TLO aangevraagd, maar afgewezen - TLO toegekend
<i>Cate-gorie le-ra-re-n-o-p-lei-ding</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Pabo - Leraar vo tekortvakken - Leraar vo overige vakken - Leraar Speciaal Onderwijs - geen lerarenopleiding

Zoals uit dit overzicht blijkt zijn dus ook studerenden buiten de lerarenopleidingen aangeschreven, namelijk een groep die wel TLO heeft aangevraagd. Omgekeerd zijn ook studenten aangeschreven die geen TLO hebben aangevraagd, namelijk als zij wel tot de doelgroep behoren (i.c. volgen een lerarenopleiding en hebben geen recht op studiefinanciering).

Omdat binnen de gedefinieerde strata het minimumaantal is getrokken, is een weging van de resultaten noodzakelijk zodanig dat de totaalscores gebaseerd zijn op een representatieve afspiegeling van de relevante populatie. Deze weefactor is berekend en gekoppeld aan het definitieve databestand op basis van: geslacht¹², soort lerarenopleiding en studiestatus.

De respons op de landelijke enquête viel uiteindelijk lager uit dan verwacht. Van de 8.886 (oud)studenten die werden aangeschreven, namen er 1.571 aan het onderzoek deel: een totale respons van 18%. Nadere studie van de respons per subgroep leert dat enkele specifieke groepen (veel) minder vaak aan het onderzoek hebben deelgenomen dan andere. Zo is de respons onder studenten wier TLO-aanvraag werd afgewezen en onder studenten die voortijdig hun studie hebben

¹² Een weging naar geslacht is noodzakelijk omdat vrouwen doorgaans beter responderen dan mannen.

afgebroken maar half zo groot als de totale respons, terwijl de respons onder studenten die geen TLO aanvroegen of TLO kregen toegekend juist veel hoger is.

Hoewel procentueel gezien aan de lage kant, is de respons absoluut gezien in ieder geval voldoende om de groepen die hier van belang zijn adequaat te kunnen beschrijven en vergelijken. Dit ook dankzij de gestratificeerde steekproef, waardoor groepen respondenten die in de praktijk verhoudingsgewijs klein zijn (bv. lerarenopleidingen speciaal onderwijs) in de steekproef juist relatief vaak geselecteerd werden, waardoor uiteindelijk van alle relevante groepen een substantiële respons beschikbaar is.

In de tabellen in dit hoofdstuk worden structureel de gewogen aantallen respondenten weergegeven. Sommige groepen respondenten kunnen daardoor in de tabellen kleiner lijken dan zij in werkelijkheid zijn. In Tabel 9 is voor drie variabelen een overzicht van ongewogen en gewogen aantallen respondenten opgenomen. In deze tabel wordt bijvoorbeeld zichtbaar dat de categorieën VO-tekortvakken en Speciaal onderwijs (SO) beter in het onderzoek vertegenwoordigd zijn (respectievelijk 313 en 165 respondenten) dan de gewogen respons zou doen vermoeden (114 en 43).

Tabel 9: Overzicht responsaantallen ongewogen en gewogen

		Respons ongewogen		Respons gewogen	
Categorie lerarenopleiding	Pabo	423	27%	862	55%
	VO tekort	313	20%	114	7%
	VO overig	648	42%	537	35%
	SO	165	11%	43	3%
	<i>Totaal</i>	<i>1549</i>	<i>100%</i>	<i>1556</i>	<i>100%</i>
Geslacht	Man	541	35%	441	28%
	Vrouw	1023	65%	1122	72%
	<i>Totaal</i>	<i>1564</i>	<i>100%</i>	<i>1563</i>	<i>100%</i>
Studiestatus	Studerend	540	35%	702	45%
	Afgestudeerd	799	51%	627	40%
	Gestopt	215	14%	230	15%
	<i>Totaal</i>	<i>1554</i>	<i>100%</i>	<i>1559</i>	<i>100%</i>

Bron: Enquête ResearchNed

4.2 Enkele kenmerken van TLO-aanvragers

In Tabel 10 is een aantal kenmerken weergegeven van de groepen studenten die TLO wel en niet, en met en zonder succes, aanvroegen. We houden dit overzicht beperkt, aangezien immers in het voorgaande hoofdstuk de populatie TLO-aanvragers al werd beschreven.

Er is geen verschil in de categorieën lerarenopleiding, die door de drie TLO-groepen worden gevolgd. In alle drie groepen is de Pabo veruit het vaakst gekozen, gevolgd door de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs in de niet-tekortvakken. Lerarenopleidingen in de tekortvakken komen op de derde plaats en de lerarenopleidingen speciaal onderwijs komen het minst vaak voor.

Vrouwen komen in de groep die TLO kreeg toegekend relatief vaak voor en juist relatief weinig in de groep die TLO niet aanvroeg. Dit fenomeen kwamen we eerder tegen in de populatie-analyses in paragraaf 3.3 en kan waarschijnlijk worden verklaard door het gemiddeld hogere inkomen van de mannelijke studenten.

Tabel 10: Kenmerken van TLO-aanvragers en niet-aanvragers in de responsgroep.

	Totaal	TLO niet aangevraagd	TLO afgewezen	TLO toegekend
Opleiding				
Pabo	55%	51%	52%	59%
VO tekort	7%	9%	9%	6%
VO overig	35%	36%	34%	34%
SO	3%	4%	5%	2%
<i>n=100%</i>	1556	507	129	920
Geslacht				
Man	28%	37%	32%	23%
Vrouw	72%	63%	68%	77%
<i>n=100%</i>	1563	515	130	917
Werk naast studie				
Geen werk naast studie	20%	25%	10%	19%
Minder dan 12 uur	9%	9%	14%	9%
12-24 uur	29%	21%	35%	33%
25-32 uur	15%	15%	13%	16%
32-40 uur	23%	28%	25%	19%
Sterk wisselend	3%	2%	3%	4%
<i>n=100%</i>	1570	519	130	920

Bron: Enquête ResearchNed

4.3 Motieven voor het kiezen van een lerarenopleiding

In Tabel 9 wordt een overzicht gegeven van motieven die een rol hebben gespeeld bij het kiezen voor een lerarenopleiding, uitgesplitst naar studiestatus en TLO-situatie. Motieven die in het algemeen belangrijk worden gevonden zijn het leren overdragen van kennis, het leren werken met kinderen/jongeren, zelfontplooiing, maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar, interessante vakken en veel afwisseling in het beroep van leraar.

Respondenten die voortijdig gestopt zijn met de lerarenopleiding blijken minder belang te hechten dan de studerende en afgestudeerde aan het zelfstandig kunnen werken als leraar en de mogelijkheid tot combineren van arbeid en zorgtaken in het latere werk. Eigenlijk hechten de gestopte studenten aan vrijwel alle belangrijke motieven net wat minder belang dan de andere groepen.

Het motief van het combineren van arbeid en zorgtaken valt ook op - samen met de mogelijkheid tot deeltijdwerk na de opleiding - door de verschillen in scores bij respondenten die een TLO-toekenning en -afwijzing ontvingen. Studenten met een toekenning hechten hier bovengemiddeld veel belang aan, terwijl de studenten met een afwijzing er minder belang aan hechten.

Interessant is verder dat de motieven 'wist niks beters' en 'kon niet naar de opleiding van eerste keuze' door minder dan 3% van de ondervraagden worden genoemd. Dit laatste in combinatie met de top vijf van meest genoemde motieven, schetst het beeld van een groep mensen die vanuit een intrinsieke en idealistische motivatie kiest voor een lerarenopleiding.

Tabel 12 bevat dezelfde keuzemotieven, echter nu uitgesplitst naar opleiding en geslacht. Het totaaloverzicht is natuurlijk gelijk aan dat in de vorige tabel. De Pabo-studenten onderscheiden zich van de andere opleidingsgroepen doordat zij relatief veel belang hechten aan het leren werken met kinderen/jongeren, het maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar en veel afwisseling in het beroep van leraar. De studenten in de lerarenopleidingen VO voor de niet-tekortvakken vinden met name zelfontplooiing en de interessante vakken vaker van belang.

De groep die voor speciaal onderwijs heeft gekozen (SO) noemt het motief maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar minder vaak dan de totale groep. De belangrijkste reden om voor het SO te kiezen lijkt voor deze groep zelfontplooiing te zijn.

Tabel 11: Motieven voor het kiezen van een lerarenopleiding (1).

	Totaal	Studiestatus			Niet aangevraagd	TLO	
		Stude-rend	Afge-studeerd	Gestopt		Afge-wezen	Toege-kend
Leren overdragen van kennis.	74%	76%	75%	66%	69%	77%	77%
Leren werken met kinderen/jongeren.	64%	67%	65%	56%	63%	62%	65%
Zelfontplooiing.	63%	64%	65%	55%	59%	60%	65%
Maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar.	52%	53%	54%	46%	53%	52%	52%
Vakken leken mij interessant.	46%	51%	43%	39%	47%	42%	46%
Veel afwisseling in leraarberoep.	45%	48%	45%	38%	40%	39%	49%
Zelfstandig kunnen werken als leraar.	42%	44%	43%	30%	39%	48%	42%
Goede kansen op een baan na afstuderen.	32%	33%	31%	34%	28%	25%	35%
Mogelijkh. combinatie arbeid-zorgtaken in later werk	30%	33%	28%	21%	26%	19%	33%
Mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding.	28%	32%	26%	23%	21%	21%	33%
Na de opleiding kan je nog alle kanten uit.	11%	11%	11%	10%	12%	10%	11%
Heb nooit iets anders gewild.	10%	11%	8%	12%	11%	10%	9%
Veel vrije tijd als leraar.	9%	10%	8%	8%	9%	4%	9%
Wilde niet te ver reizen voor mijn opleiding.	8%	8%	8%	8%	7%	4%	9%
Goed salaris als leraar.	6%	4%	6%	11%	5%	6%	6%
Vrienden of familie werk(t)en ook al in het onderwijs.	6%	7%	6%	3%	5%	4%	7%
Geïnspireerd door mijn leraar.	6%	6%	5%	5%	6%	7%	5%
Beroep van leraar stond goed aangeschreven.	4%	5%	2%	4%	2%	1%	5%
Opleiding leek me niet al te moeilijk.	2%	2%	2%	5%	3%	3%	2%
Wist niks beters.	2%	2%	2%	0%	2%	1%	2%
Vrienden kozen dezelfde opleiding.	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%
Kon niet naar opleiding van eerste keus.	1%	1%	1%	2%	2%	2%	1%
Je wordt makkelijk toegelaten tot de opleiding.	1%	1%	1%	0%	1%	0%	1%
<i>n=100%</i>	<i>1563</i>	<i>702</i>	<i>627</i>	<i>230</i>	<i>519</i>	<i>130</i>	<i>920</i>

Bron: Enquête ResearchNed

Ook tussen mannen en vrouwen vinden we in Tabel 12 de nodige verschillen in keuzemotieven. Vrouwen vinden een groot aantal motieven belangrijker dan mannen: leren werken met kinderen/jongeren, veel afwisseling in het leraarberoep, de mogelijkheid tot combinatie van arbeid en zorgtaken in het latere werk en de mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding. Ook geeft een groter deel van de vrouwen aan dat zij nooit iets anders hebben gewild dan leraar worden. Mannen kiezen vaker voor een lerarenopleiding omdat de vakken hen interessant lijken.

Tabel 12: Motieven voor het kiezen van een lerarenopleiding (2).

	Totaal	Opleiding			Geslacht		
		Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Leren overdragen van kennis.	74%	76%	69%	72%	69%	71%	76%
Leren werken met kinderen/jongeren.	64%	77%	49%	47%	64%	56%	67%
Zelfontplooiing.	63%	59%	56%	70%	73%	60%	64%
Maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar.	52%	58%	44%	46%	35%	50%	53%
Vakken leken mij interessant.	46%	30%	57%	69%	58%	54%	43%
Veel afwisseling in leraarberoep.	45%	56%	30%	33%	43%	36%	49%
Zelfstandig kunnen werken als leraar.	42%	42%	41%	42%	37%	41%	42%
Goede kansen op een baan na afstuderen.	32%	31%	39%	33%	12%	36%	30%
Mogelijkh. combinatie arbeid-zorgtaken in later werk	30%	33%	22%	26%	21%	19%	34%
Mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding.	28%	28%	22%	31%	15%	18%	32%
Na de opleiding kan je nog alle kanten uit.	11%	9%	13%	14%	9%	13%	10%
Heb nooit iets anders gewild.	10%	12%	7%	7%	23%	3%	13%
Veel vrije tijd als leraar.	9%	8%	10%	11%	4%	11%	8%
Wilde niet te ver reizen voor mijn opleiding.	8%	9%	6%	8%	7%	6%	9%
Goed salaris als leraar.	6%	6%	3%	6%	3%	6%	6%
Vrienden of familie werk(t)en ook al in het onderwijs.	6%	6%	6%	5%	6%	7%	6%
Geïnspireerd door mijn leraar.	6%	4%	6%	9%	9%	6%	5%
Beroep van leraar stond goed aangeschreven.	4%	4%	2%	3%	1%	5%	3%
Opleiding leek me niet al te moeilijk.	2%	2%	3%	3%	1%	4%	2%
Wist niks beters.	2%	1%	1%	3%	0%	2%	2%
Vrienden kozen dezelfde opleiding.	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%
Kon niet naar opleiding van eerste keus.	1%	1%	1%	2%	0%	2%	1%
Je wordt makkelijk toegelaten tot de opleiding.	1%	0%	2%	1%	0%	2%	0%
<i>n=100%</i>	<i>1563</i>	<i>862</i>	<i>114</i>	<i>537</i>	<i>43</i>	<i>441</i>	<i>1122</i>

Bron: Enquête ResearchNed

Gemiddeld komt de doelgroep rond de 29e verjaardag op het idee om een lerarenopleiding te gaan volgen (Tabel 13). De verschillen tussen de categorieën respondenten zijn klein. De studenten van wie de TLO-aanvraag werd afgewezen zijn misschien gemiddeld wat jonger, maar dit zegt waarschijnlijk meer over de werking van de regeling dan over de afgewezen studenten.

Tabel 13: Leeftijd voornemen lerarenopleiding

	Totaal	Studiestatus				TLO	
		Stude- rend	Afgestu- deerd	Gestopt	Niet aan- gevraagd	Afge- wezen	Toe- gekend
Op welke leeftijd bent u op het idee gekomen om een lerarenopleiding te gaan volgen?	29,2	28,8	29,2	30,5	28,9	27,4	29,6

Bron: Enquête ResearchNed

Tabel 11 en Tabel 12 gingen over motieven om te kiezen voor een lerarenopleiding. Tabel 14 gaat over wat respondenten motiverend vinden in of tijdens hun opleiding. Respondenten die voortijdig met de opleiding zijn gestopt scoren ook hier op meerdere items lager, zoals het lesgeven tijdens de stages vind ik motiverend, de theorie in de opleiding sluit goed aan bij de stages, ik doe tijdens mijn studie meer opdrachten/stage-uren dan verplicht was en ik ben gedreven om heel veel te leren over het leraarsvak. Opvallend is dat degenen die nog steeds studeren vaker vinden dat de theorie in de opleiding goed aansluit bij de stages, dan degenen die inmiddels zijn afgestudeerd. Kennelijk kijkt men daar na afstuderen toch anders tegenaan.

Tabel 14: Motivatie in de lerarenopleiding

	Totaal	Studiestatus			TLO		
		Stude- rend	Afge- stu- deerd	Gestopt	Niet aange- vraagd	Afge- wezen	Toege- kend
Ik vind de vakken interessant.	76%	80%	72%	76%	69%	80%	79%
Inhoud opleiding nuttig voor latere beroepspraktijk.	69%	73%	67%	62%	58%	68%	75%
Het lesgeven tijdens de stages vind ik motiverend.	75%	78%	77%	56%	68%	79%	77%
Theorie in de opleiding sluit goed aan bij de stages.	42%	50%	39%	30%	37%	40%	45%
Ik doe meer opdrachten/stage-uren dan verplicht .	54%	56%	57%	35%	50%	44%	57%
Ik ben gedreven veel te leren over het leraarsvak.	76%	81%	76%	58%	70%	69%	80%
De lerarenopleiding was mijn eerste keus.	50%	51%	51%	46%	48%	51%	52%
Ik doe mijn studie vooral om het diploma te halen.	47%	45%	49%	47%	49%	43%	47%
Ik studeer om hoge cijfers te halen.	25%	23%	30%	20%	21%	21%	28%
<i>n=100%</i>	1563	702	627	230	519	130	920

Bron: Enquête ResearchNed

4.4 Werken in het onderwijs na de studie

De regeling TLO beoogt niet alleen om studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering te stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. Ook moet de regeling uiteindelijk het (toekomstig) aanbod van leraren te vergroten. Het is daarom binnen deze evaluatie van belang te onderzoeken of studenten die gebruik maken van de regeling ook daadwerkelijk van plan zijn om als leraar aan het werk te gaan, en dat na afstuderen ook daadwerkelijk doen.

In Tabel 15 zien we om te beginnen dat 90% van alle ondervraagden na hun opleiding in het onderwijs wil gaan werken. Slechts 10 % ambieert een beroep buiten het onderwijs. Binnen de groep met een TLO-uitkering zijn niet meer of minder studenten van plan om in het onderwijs te gaan werken dan in de totale onderzoeksgroep.

Tabel 15: Wilt u na uw opleiding in het onderwijs gaan werken?

	Totaal	TLO		Opleiding				
		Niet aange- vraagd	Afge- wezen	Toe- gekend	Pabo	VO tekort	VO overig	SO
Ja, als leraar Basisonderwijs.	54%	41%	57%	58%	93%	1%	7%	52%
Ja, als leraar (voortg.) speciaal onderwijs	15%	15%	13%	15%	15%	7%	14%	37%
Ja, als leraar vmbo/lbo/vbo/mavo	24%	22%	10%	26%	7%	48%	44%	1%
Ja, als leraar mbo/ROC	15%	14%	11%	15%	3%	28%	31%	0%
Ja, als leraar havo/vwo onderbouw	22%	22%	25%	21%	4%	49%	43%	0%
Ja, als leraar havo/vwo bovenbouw	14%	13%	20%	14%	2%	35%	29%	0%
Ja, als leraar Volwasseneneducatie	14%	15%	5%	16%	6%	19%	27%	3%
Ja, in andere baan in het onderwijs	17%	25%	12%	15%	18%	16%	15%	21%
Nee, in een baan buiten het onderwijs	10%	12%	4%	10%	7%	12%	15%	4%
<i>n=100%</i>	694	169	60	465	376	52	253	13

Bron: Enquête ResearchNed

Van alle beroepen is leraar basisonderwijs het meest populair – het merendeel van de respondenten volgt dan ook de Pabo –, terwijl leraar havo/vwo bovenbouw en leraar Volwasseneneducatie het minst populair zijn. Opvallend is dat de groep die geen TLO heeft aangevraagd minder vaak aan geeft als leraar in het basisonderwijs te willen werken. Echter ook binnen deze groep is dit beroep veruit het populairst.

Vergelijken we de groepen respondenten in de verschillende soorten lerarenopleidingen dan zien we dat deze overwegend een beroep als leraar overwegen in de sector waar zij voor opgeleid worden. Een relatief groot deel van de studenten in de lerarenopleidingen VO voor de niet-tekortvakken is trouwens van plan om buiten het onderwijs te gaan werken (15%), al is het verschil met de rest niet significant.

In Tabel 16 is te zien hoeveel studenten na hun afstuderen daadwerkelijk binnen het onderwijs zijn gaan werken. Van alle ondervraagden kreeg 25% een baan buiten het onderwijs – meer dus dan dit al van plan zijn tijdens de lerarenopleiding – en 8% geeft aan (nog) geen baan te hebben.

Uiteindelijk ging 67% van degenen die aan een lerarenopleiding begonnen daadwerkelijk aan de slag in het onderwijs. Binnen de groep afgestudeerden is dit percentage beduidend hoger (83%) dan binnen de groep die voortijdig de studie staakte (23%).

Van de groep die een toelage TLO ontving werkt in totaal 72% in het onderwijs. Dit is meer dan van de groepen die een afwijzing ontvingen (65%) of die geen TLO aanvroegen (61%), al zijn de verschillen niet significant.

In totaal 95% van de ondervraagden die na de studie in het onderwijs gingen werken, doet dat nog steeds. Dit percentage is voor alle onderscheiden groepen nagenoeg gelijk, al geldt wel voor de studiestakers dat de onderwijsbaan minder vaak een baan als leraar is.

TLO-ontvangers blijven even vaak in het onderwijs 'hangen' als degenen die geen TLO aanvroegen, al hebben die laatsten iets vaker een andere onderwijsbaan dan als leraar.

Tabel 16: Bent u na uw lerarenopleiding aan het werk gegaan in het onderwijs?

	Totaal	Studiestatus			TLO			Opleiding			
		Afge- stu- deerd	Ge- stopt	Niet aange- vraagd	Afge- wezen	Toe- ge- kend	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	
Bent u na uw lerarenopleiding aan het werk gegaan in het onderwijs?											
Nee, ik heb (nog) geen baan	8%	4%	19%	8%	2%	9%	11%	0%	4%	2%	
Ja, als leraar Basisonderwijs.	33%	45%	0%	25%	34%	38%	52%	0%	5%	55%	
Ja, als leraar (voortg.) speciaal onderwijs	10%	12%	3%	8%	8%	11%	10%	7%	7%	33%	
Ja, als leraar vmbo/lbo/vbo/mavo	13%	16%	4%	14%	11%	12%	1%	50%	26%	3%	
Ja, als leraar mbo/ROC	5%	7%	2%	7%	2%	5%	1%	9%	12%	0%	
Ja, als leraar havo/vwo onderbouw	10%	13%	2%	9%	18%	10%	1%	47%	19%	2%	
Ja, als leraar havo/vwo bovenbouw	6%	8%	2%	6%	9%	6%	0%	27%	14%	1%	
Ja, als leraar Volwasseneneducatie	2%	2%	2%	3%	0%	2%	0%	2%	6%	3%	
Ja, in een andere baan in het onderwijs	10%	7%	16%	11%	4%	9%	8%	3%	12%	21%	
Nee, ik werk buiten het onderwijs	25%	13%	58%	31%	33%	19%	25%	10%	31%	3%	
<i>n=100%</i>	835	613	222	313	70	456	476	61	271	27	
Werkt u op dit moment nog steeds in het onderwijs?											
Ja, als leraar.	84%	88%	43%	79%	87%	87%	83%	87%	88%	70%	
Ja, in andere onderwijsbaan (geen leraar).	11%	6%	53%	17%	6%	9%	12%	4%	9%	26%	
Nee, ik werk nu buiten het onderwijs.	3%	3%	4%	3%	5%	3%	4%	5%	2%	2%	
Nee, ik werk nu niet.	2%	2%	0%	2%	2%	2%	2%	4%	1%	2%	
<i>n=100%</i>	583	528	55	199	46	341	316	56	186	26	

Bron: Enquête ResearchNed

In Tabel 17 is weergegeven hoe lang de verschillende groepen respondenten er over deden om na hun opleiding een passende baan te vinden. Het merendeel van de afgestudeerden (59%) heeft

helemaal geen zoektijd en gaat direct aan de slag. Een kwart heeft binnen een half jaar een passende baan. Slechts 13% heeft meer dan een half jaar nodig.

Het verschil in zoektijd tussen afgestudeerden met en zonder TLO-toekenning is te verwaarlozen. Wel doen de Pabo-afgestudeerden er wat langer over en de leraren in de tekortvakken het kortst, maar na een half jaar is het gros toch wel aan het werk.

Mannen hebben tenslotte een kortere zoekduur dan vrouwen.

Tabel 17: Hoe lang duurde het voordat u na uw opleiding een passende baan vond?

	Totaal	TLO			Opleiding			Geslacht		
		Niet aangevraagd	Afge-wezen	Toe-gekend	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
0 maanden	59%	60%	63%	59%	48%	89%	69%	78%	77%	54%
1-6 maanden	27%	24%	22%	29%	34%	6%	23%	16%	18%	30%
7-12 maanden	4%	7%	0%	3%	6%	2%	1%	3%	1%	5%
1-2 jaar	5%	3%	3%	6%	6%	2%	4%	2%	2%	6%
> 2 jaar	4%	6%	12%	2%	6%	1%	3%	1%	2%	5%
<i>n=100%</i>	<i>503</i>	<i>159</i>	<i>44</i>	<i>302</i>	<i>280</i>	<i>52</i>	<i>148</i>	<i>24</i>	<i>124</i>	<i>379</i>

4.5 Werken in het onderwijs tijdens de studie

Het merendeel van de doelgroep van de regeling TLO werkt naast de lerarenopleiding. In Tabel 18 is te zien hoeveel uren de respondenten in dit onderzoek naast hun studie werk(t)en en ook of dit binnen of buiten het onderwijs is/was.

Vier op de vijf ondervraagden werkt(e) naast de opleiding en de grootste groep (30%) werkt(e) tussen de 12 en 24 uur per week.

Van de categorie TLO-toegekenen had of heeft in totaal 81% een betaalde baan naast de opleiding. Dit is vergelijkbaar met de 78% van de TLO-toegekenen die in de evaluatie van 2003 een betaalde baan naast de studie had.

Studenten van wie de TLO-aanvraag werd afgewezen, werkten vaker tijdens hun studie dan de andere twee TLO-categorieën.

Studenten in de lerarenopleidingen voor voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs werken meer uren naast de studie dan Pabo-studenten. De Pabo-studenten hebben ook vaker helemaal geen werkt tijdens de studie.

In het tweede deel van Tabel 18 zien we dat het werk naast de studie voor 30% van de respondenten reeds werk als leraar betreft. 40% van de ondervraagden doet tijdens de studie werk buiten het onderwijs.

Studenten aan de Pabo werken niet alleen minder vaak naast de studie, maar dit blijkt ook minder vaak werk in het onderwijs te zijn. Van de studenten in de overige lerarenopleidingen werkt minstens de helft al tijdens de studie als leraar – bij de lerarenopleidingen VO voor de tekortvakken zelfs driekwart.

Tabel 18: Werkt(e) u naast uw lerarenopleiding?

	Totaal	Studiestatus				TLO		Opleiding			SO
		Studerend	Afgestudeerd	Gestopt	Niet aangevraagd	Afgewezen	Toegekend	Pabo	VO tekort	VO overig	
Hoeveel uur werk naast studie											
Geen werk	20%	21%	16%	25%	25%	10%	19%	26%	5%	11%	23%
Minder dan 12 uur	9%	7%	12%	10%	9%	14%	9%	12%	9%	7%	3%
12-24 uur	30%	31%	31%	22%	21%	35%	33%	31%	26%	30%	11%
25-32 uur	15%	15%	16%	14%	15%	13%	16%	14%	18%	18%	11%
32-40 uur	23%	23%	21%	28%	28%	25%	19%	14%	41%	31%	50%
Sterk wisselend	3%	3%	4%	2%	2%	3%	4%	4%	1%	3%	2%
<i>n=100%</i>	1563	702	627	230	519	130	920	862	114	537	43
Werkt(e) u naast uw studie?											
Nee	18%	20%	14%	22%	18%	9%	19%	25%	5%	8%	16%
Ja, als leraar.	30%	30%	38%	11%	32%	34%	29%	9%	75%	52%	71%
Ja, als Leraar in Opleiding	5%	5%	7%	0%	5%	7%	5%	6%	7%	4%	0%
Ja, als onderwijsassistent.	7%	7%	7%	9%	5%	5%	9%	11%	2%	3%	0%
Ja, andere functie in ondw.	7%	7%	7%	4%	6%	5%	7%	8%	2%	6%	12%
Ja, buiten het onderwijs.	40%	38%	37%	54%	37%	51%	39%	48%	16%	34%	3%
<i>n=100%</i>	1522	694	609	222	476	129	920	849	113	524	40

Bron: Enquête ResearchNed

4.6 Inkomen van studerende en partner

In Tabel 19 is weergegeven in welke inkomenscategorieën de respondenten en hun eventuele partners – tijdens hun studie – vallen. Zoals we eerder in Tabel 6 zagen, is de grootste inkomenscategorie de groep die minder dan € 8.000 bruto per jaar verdient. Ook valt nog een substantieel deel van de respondenten in de categorieën tussen de € 8.000 en € 25.000. Slechts ongeveer een vijfde verdient meer dan € 25.000. Er zijn geen noemenswaardige verschillen tussen de respondenten die nog studeren, zijn afgestudeerd of zijn gestopt. Wel verdienen – vanzelfsprekend – degenen die TLO kregen toegekend minder dan degenen die geen TLO aanvroegen of werden afgewezen.

Een meerderheid van de respondenten had tijdens de lerarenopleiding een verdienende partner (61%). Er is wat dat betreft geen verschil tussen degenen die wel nog en niet meer studeren. Wel hebben de respondenten die TLO toegekend kregen vaker een verdienende partner (68%) dan degenen die TLO niet aanvroegen (53%) of werden afgewezen (40%). Opmerkelijk is dat deze partners van TLO-ontvangers ook meer verdienen dan de partners van aanvragers die een afwijzing ontvingen.

De partners van studenten die voortijdig de opleiding afbreken verdienen tenslotte relatief weinig.

Het percentage TLO-ontvangers dat volgens dit onderzoek een verdienende partner heeft (68%) is nagenoeg gelijk aan het percentage dat volgens de evaluatie uit 2003 een verdienende partner had (66%). We kunnen dus *niet* concluderen dat deze groep na 2001 als gevolg van de partnerinkomensonafhankelijkheid van de regeling is gegroeid.

Tabel 19: Inkomen tijdens de lerarenopleiding van studerende en evt. partner (1)

	Totaal	Studiestatus			TLO		
		Studerend	Afgestudeerd	Gestopt	Niet aangevraagd	Afgewezen	Toegekend
In welke inkomenscategorie valt/viel uw bruto jaarinkomen tijdens uw lerarenopleiding?							
< € 8.000 bruto per jaar.	28%	31%	24%	28%	26%	32%	28%
€ 8.000 - € 16.000	21%	21%	23%	17%	14%	21%	25%
€ 16.000 - € 25.000	20%	20%	19%	21%	18%	15%	21%
€ 25.000 - € 30.000	10%	10%	12%	8%	12%	8%	10%
€ 30.000 - € 35.000	6%	6%	6%	4%	8%	9%	4%
> € 35.000 bruto per jaar	5%	4%	5%	6%	10%	10%	1%
weet niet/wil niet zeggen	10%	8%	11%	16%	12%	6%	10%
<i>n=100%</i>	1522	694	609	222	475	129	920
Heeft/had u tijdens de studie een verdienende partner?							
Ja	61%	65%	60%	53%	53%	40%	68%
<i>n=100%</i>	1522	694	609	222	475	129	920
In welke inkomenscategorie valt/viel het bruto jaarinkomen van uw partner?							
< € 10.000 bruto per jaar.	4%	4%	4%	9%	7%	10%	3%
€ 10.000 - € 20.000	17%	17%	16%	19%	15%	24%	17%
€ 20.000 - € 30.000	28%	31%	28%	16%	29%	17%	29%
> € 30.000 bruto per jaar.	29%	29%	29%	30%	30%	27%	29%
weet niet/wil niet zeggen	21%	19%	23%	26%	19%	23%	23%
<i>n=100%</i>	927	449	363	118	250	51	628

Bron: Enquête ResearchNed

In Tabel 20 is het inkomen van studerende en partner afgezet tegen de gevolgde lerarenopleiding en geslacht. De Pabo-studenten verdienen minder tijdens hun opleiding dan studenten in de andere opleidingen. Ook het inkomen van hun partners bevindt zich vaker in de laagste categorie. Mannelijke studenten verdienen zelf meer dan vrouwelijke studenten, maar hun partners – meestal vrouwen – verdienen minder dan de partners van vrouwelijke studenten.

Tabel 20: Inkomen tijdens de lerarenopleiding van studerende en evt. partner (2)

	Totaal	Opleiding				Geslacht	
		Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
In welke inkomenscategorie valt/viel uw bruto jaarinkomen tijdens uw lerarenopleiding?							
< € 8.000 bruto per jaar.	28%	40%	7%	14%	12%	14%	33%
€ 8.000 - € 16.000	21%	25%	16%	18%	4%	15%	24%
€ 16.000 - € 25.000	20%	15%	24%	27%	17%	25%	18%
€ 25.000 - € 30.000	10%	6%	14%	16%	25%	15%	8%
€ 30.000 - € 35.000	6%	2%	15%	9%	18%	13%	3%
> € 35.000 bruto per jaar	5%	3%	17%	6%	6%	11%	2%
weet niet/wil niet zeggen	10%	10%	7%	11%	18%	7%	11%
<i>n=100%</i>	1522	849	112	524	40	433	1089
Heeft/had u tijdens de studie een verdienende partner?							
Ja	61%	62%	59%	61%	54%	56%	63%
<i>n=100%</i>	1522	849	112	524	40	433	1089
In welke inkomenscategorie valt/viel het bruto jaarinkomen van uw partner?							
< € 10.000 bruto per jaar.	4%	3%	13%	5%	2%	8%	3%
€ 10.000 - € 20.000	17%	17%	17%	17%	19%	31%	12%
€ 20.000 - € 30.000	28%	28%	27%	29%	24%	38%	25%
> € 30.000 bruto per jaar.	29%	28%	28%	31%	29%	12%	35%
weet niet/wil niet zeggen	21%	24%	14%	19%	26%	11%	25%
<i>n=100%</i>	927	523	65	320	21	243	684

Bron: Enquête ResearchNed

4.7 Meetellen partnerinkomen voor TLO

Sinds het studiejaar 2001-2002 is een beleidsregel van kracht die bij de bepaling van de hoogte van de toelage het partnerinkomen buiten beschouwing laat, waardoor een grotere groep mensen in aanmerking komt voor de TLO. De vraag is in hoeverre deze beleidsregel daadwerkelijk het verschil maakt voor de doelgroep die overweegt een lerarenopleiding te gaan volgen.

In de beleving van de studerende kan de beleidsregel natuurlijk alleen een rol spelen, indien hij of zij er vanuit gaat dat bij meetellen van het partnerinkomen de TLO-toelage lager wordt. Daarom is eerst gevraagd of respondenten – TLO-ontvangers in dit geval – dit inderdaad verwachten.

Bijna twee derde van de TLO-toegeekenden gaat er inderdaad vanuit dat bij het meetellen van het partnerinkomen de TLO-toelage inderdaad zou dalen (Tabel 21). Er is hierin nauwelijks verschil tussen verschillende groepen studenten met TLO.

Toch zou 90% van de TLO-ontvangers in dat geval ook met de lerarenopleiding zijn begonnen. Het meetellen van het partnerinkomen is dus voor 10% van de doelgroep van belang voor de studiekeuze. De studenten die hun studie voortijdig hebben afgebroken geven wat vaker aan dat zij in geval van meetellen van het partnerinkomen van een lerarenopleiding af zouden zien.

Tabel 21: Invloed wel/niet meetellen partnerinkomen - algemeen

	Totaal	Studiestatus			Opleiding			Geslacht		
		Stude- rend	Afge- stu- deerd	Gestopt	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Stel dat het inkomen van uw partner wel was meegeteld, zou u dan een lagere toelage TLO hebben ontvangen?										
Ik denk het wel	63%	59%	64%	75%	63%	63%	62%	60%	60%	64%
weet niet	21%	25%	18%	9%	21%	20%	21%	23%	23%	20%
ik denk het niet	16%	16%	17%	16%	16%	17%	16%	17%	17%	16%
Had u in dat geval ook gekozen voor uw lerarenopleiding?										
Zeker wel	58%	58%	64%	34%	59%	53%	55%	63%	55%	58%
Waarschijnlijk wel	32%	34%	26%	45%	31%	36%	34%	26%	38%	30%
Waarschijnlijk niet	9%	8%	9%	16%	9%	8%	10%	9%	6%	10%
Zeker niet	1%	0%	1%	5%	1%	3%	1%	2%	1%	1%
<i>n=100%</i>	<i>622</i>	<i>316</i>	<i>240</i>	<i>67</i>	<i>377</i>	<i>31</i>	<i>209</i>	<i>8</i>	<i>133</i>	<i>490</i>

Bron: Enquête ResearchNed

Dezelfde vragen zijn in Tabel 22 en Tabel 23 afgezet tegen respectievelijk het eigen en het partnerinkomen.

De respondenten in deze tabellen verdienen zelf in ieder geval niet teveel, want zij ontvangen een TLO-toelage. Het eigen inkomen maakt niet uit voor de verwachting dat meetellen van het partnerinkomen tot een lagere toelage zou leiden. Wel denken studenten naarmate het inkomen van hun partner hoger is, vaker dat meetellen van dat partnerinkomen negatieve gevolgen voor hun toelage zou hebben. Hoewel dit natuurlijk logisch klinkt, is de constatering toch van belang omdat hiermee de conclusie uit de voorgaande tabel aan kracht wint.

De groep die het meest gevoelig is voor het wel of niet meetellen van het partnerinkomen is in Tabel 22 de categorie met een eigen inkomen onder de € 8000 en in Tabel 23 de categorie met een partnerinkomen tussen de € 20.000 en € 30.000. Van deze twee groepen zou respectievelijk 15% en 17% in geval van meetellen van partnerinkomen (waarschijnlijk) afzien van een lerarenopleiding.

Tabel 22: Invloed wel/niet meetellen partnerinkomen – naar eigen inkomen (bruto, per jaar).

	Totaal	< € 8.000	€ 8.000 - € 16.000	€ 16.000 - € 25.000	€ 25.000 - € 30.000	€ 30.000 - € 35.000	> € 35.000	weet niet/wil niet zeggen
Stel dat het inkomen van uw partner wel was meegeteld, zou u dan een lagere toelage TLO hebben ontvangen?								
Ik denk het wel	63%	63%	60%	68%	69%	60%	56%	55%
weet niet	21%	22%	22%	18%	15%	21%	40%	23%
ik denk het niet	16%	15%	18%	14%	16%	19%	4%	22%
Had u in dat geval ook gekozen voor uw lerarenopleiding?								
Zeker wel	58%	47%	58%	63%	54%	75%	69%	74%
Waarschijnlijk wel	32%	39%	33%	29%	33%	24%	31%	19%
Waarschijnlijk niet	9%	13%	7%	7%	13%	1%	0%	6%
Zeker niet	1%	2%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
<i>n=100%</i>	624	202	138	126	61	24	10	65

Bron: Enquête ResearchNed

Tabel 23: Invloed wel/niet meetellen partnerinkomen – naar partnerinkomen (bruto, per jaar).

	Totaal	< €10.000	€10.000 - €20.000	€20.000 - €30.000	> €30.000	weet niet/wil niet zeggen
Stel dat het inkomen van uw partner wel was meegeteld, zou u dan een lagere toelage TLO hebben ontvangen?						
Ik denk het wel	63%	17%	47%	63%	84%	53%
weet niet	21%	9%	27%	25%	5%	32%
ik denk het niet	16%	74%	26%	12%	10%	15%
Had u in dat geval ook gekozen voor uw lerarenopleiding?						
Zeker wel	58%	50%	64%	57%	57%	56%
Waarschijnlijk wel	32%	44%	29%	26%	34%	38%
Waarschijnlijk niet	9%	6%	7%	16%	8%	4%
Zeker niet	1%	0%	0%	1%	1%	2%
<i>n=100%</i>	622	18	106	179	180	140

Bron: Enquête ResearchNed

4.8 Bekendheid TLO

Het effect van de regeling TLO op de doelgroep staat of valt natuurlijk met de bekendheid van de regeling. Zonder bekendheid geen effect. In Tabel 24 zien we dat van de respondenten die geen TLO hebben aangevraagd driekwart nog nooit van de regeling had gehoord. Aangezien deze categorie in principe volledig tot de TLO-doelgroep behoort – studenten aan de lerarenopleidingen zonder studiefinanciering – is dit een opmerkelijke bevinding.

Verder zien we in Tabel 24 dat studiestakers eveneens minder vaak van TLO op de hoogte zijn. Verderop in dit hoofdstuk gaan we dieper in op de effecten van de regeling op deze specifieke groep.

Tabel 24: Bekendheid TLO en kenmerken (1).

	Totaal	Studiestatus				TLO	
		Studerend	Afgestudeerd	Gestopt	Niet aangevraagd	Afgewezen	Toegekend
Had u voor u deze vragenlijst kreeg wel eens gehoord over de regeling TLO?							
Ja	76%	81%	75%	65%	25%	100%	100%
Nee	24%	19%	25%	35%	75%	0%	0%
<i>n=100%</i>	1523	692	609	221	476	130	920
Was het u bekend dat ...							
<i>... dat TLO alleen bestemd is voor studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering?</i>							
Niet/nauwelijks	9%	8%	9%	15%	14%	24%	7%
Enigszins	6%	5%	9%	5%	17%	7%	5%
(Zeer) goed bekend	84%	88%	82%	80%	69%	69%	88%
<i>... dat het recht om alleen studiefinanciering te lenen daarbij óók geldt als recht op studiefinanciering?</i>							
Niet/nauwelijks	37%	35%	40%	33%	35%	44%	36%
Enigszins	26%	27%	22%	30%	36%	19%	25%
(Zeer) goed bekend	37%	38%	37%	36%	29%	37%	38%
<i>... dat TLO afhankelijk is van de hoogte van uw inkomen?</i>							
Niet/nauwelijks	11%	10%	13%	14%	24%	22%	8%
Enigszins	8%	7%	10%	11%	10%	10%	8%
(Zeer) goed bekend	80%	83%	78%	76%	66%	68%	83%
<i>... dat TLO niet afhankelijk is van de hoogte van het inkomen van uw eventuele partner?</i>							
Niet/nauwelijks	23%	21%	24%	30%	39%	31%	20%
Enigszins	19%	18%	23%	13%	34%	29%	16%
(Zeer) goed bekend	58%	61%	53%	58%	28%	40%	64%
<i>n=100%</i>	1158	559	455	144	110	130	920

Bron: Enquête ResearchNed

Van de groep die wel eerder van TLO had gehoord is hun kennis van de werking van de regeling globaal getoetst (eveneens Tabel 24). Dat de regeling bedoeld is voor studenten die geen recht meer hebben op studiefinanciering is de meesten nog wel bekend. Dat daarbij het recht om alleen studiefinanciering te lenen ook geldt als 'recht op studiefinanciering' en dus een TLO-toelage uitsluit, is slechts goed bekend bij een derde van degenen die al van TLO gehoord hadden.

Dat de toelage TLO inkomensafhankelijk is, is beter bekend. Maar dat het inkomen van de partner niet meetelt is weer voor een grote groep onbekend – niet alleen voor respondenten die geen aanvraag deden, maar ook voor een vijfde van degenen die met succes een beroep op de regeling deden.

In Tabel 25 is de bekendheid met de regeling vergeleken tussen respondenten van de verschillende typen lerarenopleidingen en tussen mannen en vrouwen. Tussen soorten lerarenopleidingen vinden we weinig verschillen – al zijn de studenten in de opleidingen voor speciaal onderwijs minder goed op de hoogte van de bepalingen rond het eigen inkomen en dat van de partner.

Opvallender is dat vrouwen duidelijk vaker dan mannen op de hoogte zijn van het bestaan van de regeling. Van de mannen in dit onderzoek heeft een derde nog nooit van de regeling gehoord.

Tabel 25: Bekendheid TLO en kenmerken (2).

	Totaal	Opleiding				Geslacht	
		Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Had u voor u deze vragenlijst kreeg wel eens gehoord over de regeling TLO?							
Ja	76%	78%	70%	76%	66%	68%	80%
Nee	24%	22%	30%	24%	34%	32%	20%
<i>n=100%</i>	1523	849	112	522	40	433	1090
Was het u bekend dat ...							
<i>... dat TLO alleen bestemd is voor studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering?</i>							
Niet/nauwelijks	9%	9%	11%	9%	9%	10%	9%
Enigszins	6%	6%	6%	6%	8%	8%	6%
(Zeer) goed bekend	84%	85%	83%	84%	83%	83%	85%
<i>... dat het recht om alleen studiefinanciering te lenen daarbij óók geldt als recht op studiefinanciering?</i>							
Niet/nauwelijks	37%	36%	39%	38%	38%	36%	37%
Enigszins	26%	28%	24%	23%	14%	30%	24%
(Zeer) goed bekend	37%	36%	37%	38%	47%	35%	38%
<i>... dat TLO afhankelijk is van de hoogte van uw inkomen?</i>							
Niet/nauwelijks	11%	10%	15%	12%	33%	12%	11%
Enigszins	8%	8%	8%	9%	2%	10%	8%
(Zeer) goed bekend	80%	82%	76%	79%	65%	77%	81%
<i>... dat TLO niet afhankelijk is van de hoogte van het inkomen van uw eventuele partner?</i>							
Niet/nauwelijks	23%	20%	31%	27%	28%	29%	21%
Enigszins	19%	20%	13%	17%	36%	23%	18%
(Zeer) goed bekend	58%	60%	55%	56%	36%	49%	61%
<i>n=100%</i>	1158	661	77	393	26	296	862

Bron: Enquête ResearchNed

4.9 Achtergrond niet-aanvragen en afwijzing TLO

In de voorgaande paragraaf zagen we dat driekwart van degenen die geen TLO-aanvraag hebben gedaan, ook nog nooit van TLO hebben gehoord. Daarmee is al één belangrijke bepalende factor gevonden die leidt tot het uitblijven van TLO-aanvragen.

Aan de groep respondenten die wél van TLO gehoord had maar evenmin een aanvraag had gedaan, is gevraagd naar de reden hiervoor. De resultaten staan in Tabel 26.

Tabel 26: Waarom heeft u geen toelage TLO aangevraagd?

	Totaal	Studiestatus			Opleiding				Geslacht	
		Stude- rend	Afge- stu- deerd	Ge- stopt	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Dacht niet dat ik in aanmerking zou komen.	55%	67%	47%	57%	58%	67%	49%	66%	62%	51%
Heb geen tegemoetkoming nodig.	9%	6%	11%	11%	13%	5%	6%	3%	12%	8%
Maak gebruik van een andere regeling	6%	3%	12%	2%	7%	12%	5%	4%	5%	7%
Was niet bekend met de regeling.	9%	9%	11%	7%	8%	9%	9%	22%	8%	9%
Anders	22%	16%	20%	26%	14%	11%	34%	7%	14%	26%
<i>n=100%</i>	110	34	47	27	55	10	38	5	44	66

Bron: Enquête ResearchNed

Veruit het belangrijkste argument om geen TLO aan te vragen is dat respondenten verwachten er toch niet voor in aanmerking te komen. Gezien de beperkte bekendheid met de inhoud van de regeling (zie vorige paragraaf), lijkt het nog maar de vraag in hoeverre deze verwachting terecht is.

Een goede bekendheid van de regeling TLO houdt ook in, dat als een aanvraag wordt afgewezen het voor de aanvrager duidelijk is wat de reden voor de afwijzing is.

Tabel 27: Waarom is uw aanvraag TLO afgewezen?

	Totaal	Stu-di-e-status				Opleiding			Geslacht	
		Stude-rend	Afge-stu-deerd	Ge-stopt	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Ik kwam nog in aanmerking voor studiefinanciering (lening/gift).	40%	52%	34%	20%	53%	12%	26%	62%	23%	48%
Mijn inkomen was te hoog.	23%	15%	25%	49%	10%	55%	36%	26%	48%	11%
Mijn opleiding werd niet aange-merkt als lerarenopleiding.	6%	0%	12%	0%	4%	0%	8%	0%	0%	8%
Ik had de tegemoetkoming te laat aangevraagd.	3%	0%	6%	0%	2%	9%	3%	0%	5%	2%
Ik weet niet waarom mijn aan-vraag is afgewezen.	15%	19%	14%	2%	15%	5%	19%	6%	10%	17%
Anders	14%	13%	9%	28%	18%	19%	7%	5%	13%	14%
<i>n=100%</i>	<i>130</i>	<i>59</i>	<i>53</i>	<i>16</i>	<i>67</i>	<i>12</i>	<i>43</i>	<i>6</i>	<i>42</i>	<i>88</i>

Bron: Enquête ResearchNed

Bij 15% van de afwijzingen is voor de aanvrager de reden voor afwijzing niet duidelijk. Dit geldt vaker voor studerenden dan voor afgestudeerden en studiestakers en vaker voor vrouwen dan voor mannen.

Voor het gros van de respondenten is de reden voor afwijzing echter wel duidelijk. In veel gevallen (40%) ligt de reden in de studiefinanciering waar de aanvrager nog steeds recht op heeft. Vooral voor vrouwen en voor Pabo-studenten is dit vaak de reden. Mannen krijgen vaker een afwijzing omdat hun inkomen te hoog is. Deze reden komt voor de totale groep afwijzingen op de tweede plaats (23%).

4.10 Invloed TLO op studiekeuze

Het primaire doel van de TLO is om studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering te stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. De vraag is in hoeverre de regeling inderdaad dit effect heeft.

Tabel 28: Invloed TLO op studiekeuze volgens TLO-toegeken-den

	Totaal	Stu-di-e-status				Opleiding			Geslacht	
		Stude-rend	Afge-stu-deerd	Gestopt	Pabo	VO tekort	VO overig	SO	Man	Vrouw
Is het feit dat u in aanmerking kwam voor TLO van invloed geweest op uw keuze voor uw lerarenopleiding?										
geen rol	49%	47%	54%	36%	46%	53%	53%	57%	53%	48%
een kleine rol	19%	20%	18%	20%	21%	21%	15%	12%	16%	20%
een rol	17%	19%	14%	15%	18%	14%	15%	14%	16%	17%
een grote rol	10%	8%	11%	17%	10%	5%	10%	10%	10%	10%
een zeer grote rol	6%	6%	3%	13%	5%	6%	6%	7%	6%	6%
Stel, u was niet in aanmerking gekomen voor TLO: had u in dat geval ook gekozen voor uw lerarenopleiding?										
Zeker wel	56%	54%	62%	44%	57%	57%	54%	63%	55%	56%
Waarschijnlijk wel	31%	32%	28%	31%	29%	32%	33%	25%	35%	29%
Waarschijnlijk niet	12%	12%	10%	18%	13%	8%	12%	9%	9%	13%
Zeker niet	1%	1%	1%	6%	2%	2%	1%	2%	1%	2%
<i>n=100%</i>	<i>913</i>	<i>465</i>	<i>354</i>	<i>97</i>	<i>539</i>	<i>55</i>	<i>307</i>	<i>14</i>	<i>209</i>	<i>705</i>

Bron: Enquête ResearchNed

In Tabel 28 wordt duidelijk dat de regeling voor de helft van de doelgroep (49%) geen rol heeft gespeeld bij de keuze om een lerarenopleiding te gaan volgen en voor een vijfde een kleine rol. Voor 16% van de doelgroep speelde TLO wel een grote tot zeer grote rol bij het maken van de keuze. In de evaluatie uit 2003 gaf 29% van de TLO-toegeekenden aan dat TLO een 'grote tot zeer grote invloed' op hun beslissing had gehad. De invloed van TLO lijkt daarmee te zijn afgenomen.

We kunnen de vraag naar het effect van TLO ook omkeren: stel dat de TLO-gerechtigden géén TLO hadden ontvangen. Zouden zij dan ook aan een lerarenopleiding zijn begonnen? 87% van de respondenten geeft aan dat zij ook zonder TLO aan de opleiding zouden zijn begonnen; 13% zou dat (waarschijnlijk) niet doen.

In de evaluatie uit 2003 gaf 79% van de toegekenden aan ook zonder TLO aan de opleiding te zijn begonnen. Ook hieruit kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de invloed van TLO licht is afgenomen.

De studiestakers geven iets vaker dan de andere groepen aan dat zij zonder de TLO-toelage van een lerarenopleiding zouden hebben afgezien.

De antwoorden op dezelfde vragen bestuderen we nogmaals in Tabel 29 en Tabel 30, maar nu uitgewerkt naar de inkomenscategoríeën van de respondenten tijdens hun studie. Naarmate het inkomen van de studerende hoger is, speelt de regeling TLO een kleinere rol. In de laagste inkomenscategoríe onder de € 8000 speelt de TLO-toelage voor 41% van de studenten een redelijke tot grote rol; in de hoogste inkomenscategoríe maar voor 16%.

Dit patroon vinden we minder duidelijk terug bij de vraag of men ook zonder TLO aan de lerarenopleiding begonnen was. In de laagste inkomenscategoríe denkt 87% (waarschijnlijk) van wel; in de hoogste categoríe slechts twee procent meer: 89%. De studenten in de hoogste inkomenscategoríe zijn wel iets vaker zeker van deze keuze (67%) dan de studenten in de laagste categoríe (45%).

Tabel 29: Invloed TLO op studiekeuze volgens TLO-toegeekenden – naar bruto jaarinkomen

	Totaal	< € 8.000	€ 8.000 - € 16.000	€ 16.000 - € 25.000	€ 25.000 - € 30.000	€ 30.000 - € 35.000	> € 35.000	weet niet/ wil niet zeggen
Is het feit dat u in aanmerking kwam voor TLO van invloed geweest op uw keuze voor uw lerarenopleiding?								
geen rol	49%	36%	43%	57%	58%	65%	67%	63%
een kleine rol	19%	22%	22%	15%	16%	22%	16%	14%
een rol	17%	22%	19%	14%	12%	9%	5%	9%
een grote rol	10%	12%	8%	13%	7%	3%	3%	10%
zeer grote rol	6%	7%	8%	1%	8%	1%	8%	5%
Stel, u was niet in aanmerking gekomen voor TLO: had u in dat geval ook gekozen voor uw lerarenopleiding?								
Zeker wel	56%	45%	55%	58%	58%	71%	67%	75%
Waarschijnlijk wel	31%	38%	30%	29%	33%	27%	22%	14%
Waarschijnlijk niet	12%	14%	14%	13%	8%	2%	8%	10%
Zeker niet	1%	3%	1%	0%	0%	0%	3%	0%
<i>n=100%</i>	<i>914</i>	<i>261</i>	<i>231</i>	<i>194</i>	<i>88</i>	<i>39</i>	<i>12</i>	<i>91</i>

Bron: Enquête ResearchNed

Nog twee vragen werden voorgelegd om de invloed van TLO op de studiekeuze te bepalen (Tabel 30). Wat als de hoogte van de toelage lager was geweest of de duur van de toelage korter? De antwoorden op deze twee vragen lijken sterk op die bij de vraag wat respondenten zouden doen als zij helemaal geen toelage TLO hadden gekregen. In geval van een lagere toelage zou 10% (waarschijnlijk) niet kiezen voor een lerarenopleiding. In geval van een kortere duur zou 14% er (waarschijnlijk) van afzien.

De groep die inmiddels met de studie gestopt is, zou zich bij de start van de opleiding het meeste hebben laten ontmoedigen door deze afgeslankte TLO-varianten.

Tabel 30: Invloed hoogte en duur TLO op studiekeuze volgens TLO-toegekenen

	Totaal	Studiestatus			Opleiding			SO
		Studerend	Afgestudeerd	Gestopt	Pabo	VO tekort	VO overig	
Indien hoogte van uw toelage lager was geweest : zou u aan uw lerarenopleiding zijn begonnen?								
Zeker niet gekozen	1%	1%	0%	3%	1%	3%	1%	1%
Waarschijnlijk niet	9%	7%	9%	21%	9%	6%	11%	11%
Waarschijnlijk wel	39%	41%	37%	42%	39%	39%	41%	30%
Zeker wel gekozen	50%	51%	54%	34%	51%	52%	48%	58%
Indien de duur van het gebruik van TLO korter was dan twee jaar: zou u aan uw lerarenopleiding zijn begonnen?								
Zeker niet gekozen	2%	3%	0%	3%	3%	2%	1%	1%
Waarschijnlijk niet	12%	8%	13%	27%	12%	8%	13%	12%
Waarschijnlijk wel	36%	40%	31%	36%	35%	37%	38%	31%
Zeker wel gekozen	50%	48%	56%	34%	50%	53%	49%	56%
<i>n=100%</i>	<i>913</i>	<i>464</i>	<i>354</i>	<i>97</i>	<i>539</i>	<i>56</i>	<i>306</i>	<i>15</i>

Bron: Enquête ResearchNed

4.11 Invloed TLO op voortijdig afbreken van de opleiding

Het stimulerende effect van de regeling TLO hoeft natuurlijk niet beperkt te zijn tot de keuzefase. Een deel van de studenten met een TLO-toelage valt voortijdig uit en de vraag is in hoeverre TLO die uitval kan helpen tegengaan. Een variant op de vragen uit de voorgaande paragraaf werd daarom voorgelegd aan de studiestakers met TLO.

Tabel 31 betreft de groep studiestakers die zonder TLO de studie doorliep. In totaal 80% van deze studenten denkt dat zij ook met de studie zouden zijn gestopt als zij wel een uitkering uit de regeling hadden ontvangen. Echter, 19% - en dat is relatief veel vergeleken met de antwoorden in de vorige paragraaf – denkt dat zij met een TLO-toelage niet met de opleiding zouden zijn gestopt. Het voorkomen van een op de vijf gevallen van studieuitval zou een grote invloed van de regeling betekenen; er moet echter voorzichtig om worden gegaan met het trekken van conclusies uit deze cijfers, omdat de aantallen respondenten in deze tabel – ook ongewogen – klein zijn.

Tabel 31: Invloed TLO op voortijdig afbreken van de opleiding – gestopte studenten zonder TLO

	Totaal	TLO		Pabo	Opleiding		SO
		Niet aangevraagd	Afgewezenen		VO tekort	VO overig	
Stel dat u wèl een toelage TLO had ontvangen, zou u dan ook met uw lerarenopleiding zijn gestopt?							
Zeker niet	6%	0%	17%	6%	64%	4%	-
Waarschijnlijk niet	13%	5%	27%	13%	0%	16%	-
Waarschijnlijk wel	39%	47%	27%	40%	36%	38%	-
Zeker wel	41%	48%	29%	41%	0%	43%	-
<i>n=100%</i>	<i>44</i>	<i>27</i>	<i>16</i>	<i>28</i>	<i>1</i>	<i>15</i>	<i>0</i>

Bron: Enquête ResearchNed

In Tabel 32 vinden we weer de variaties op hoogte en duur van de regeling TLO, nu toegepast op de groep studiestakers die een toelage ontving. De invloed die door de studiestakers in deze tabel aan TLO wordt toegedicht is nog groter dan die in Tabel 31. Maar liefst 26% denkt in geval van een hoger TLO-bedrag niet met de studie te zijn gestopt en 28% denkt in geval van een langere toelageduur de studie te hebben afgemaakt.

Tabel 32: Invloed TLO op voortijdig afbreken van de opleiding – gestopte studenten met TLO

	Totaal	Opleiding			
		Pabo	VO tekort	VO overig	SO
Stel dat u een hoger bedrag aan TLO had ontvangen, zou u dan ook voortijdig met uw opleiding zijn gestopt?					
Zeker niet	13%	12%	0%	16%	0%
Waarschijnlijk niet	13%	11%	51%	15%	18%
Waarschijnlijk wel	24%	20%	49%	28%	45%
Zeker wel	49%	57%	0%	41%	37%
<i>n=100%</i>	97	55	1	41	1
Stel dat u een langere periode toelage TLO had ontvangen, zou u dan ook voortijdig met uw lerarenopleiding zijn gestopt?					
Zeker niet	10%	4%	0%	18%	0%
Waarschijnlijk niet	18%	20%	51%	14%	18%
Waarschijnlijk wel	19%	15%	49%	23%	45%
Zeker wel	53%	60%	0%	45%	37%
<i>n=100%</i>	97	55	1	41	1

Bron: Enquête ResearchNed

4.12 Invloed TLO op studieverloop

Na de invloed van TLO op de keuze voor een lerarenopleiding en op voortijdige studieuitval, onderzoeken we in deze paragraaf de invloed op de studievoortgang gedurende de hele opleiding. We doen dit door specifiek een aantal vragen voor te leggen aan de afgestudeerden met en zonder TLO-toekenning.

Tabel 33: Invloed TLO op totale studievoortgang – volgens afgestudeerden met TLO

	Totaal	Opleiding			
		Pabo	VO tekort	VO overig	SO
Heeft u door uw toelage TLO sneller uw opleiding kunnen doorlopen?					
Zeker wel	2%	2%	5%	2%	0%
Waarschijnlijk wel	10%	10%	13%	10%	18%
Waarschijnlijk niet	22%	21%	20%	26%	10%
Zeker niet	66%	67%	62%	63%	73%
<i>n=100%</i>	354	216	28	101	9
Stel dat u een hoger bedrag aan TLO had ontvangen, zou u dan sneller uw opleiding hebben afgerond?					
Ik zou langer over mijn studie hebben gedaan.	0%	0%	0%	0%	0%
Geen verschil.	97%	98%	93%	97%	96%
Ik zou mijn studie sneller hebben afgerond.	3%	2%	7%	3%	4%
<i>n=100%</i>	354	216	28	101	9
Stel dat u langer dan 24 maanden TLO had ontvangen, zou u dan sneller uw opleiding hebben afgerond?					
Ik zou langer over mijn studie hebben gedaan	2%	2%	1%	1%	2%
Geen verschil	96%	95%	94%	98%	98%
Ik zou mijn studie sneller hebben afgerond	3%	3%	5%	1%	0%
<i>n=100%</i>	354	216	28	101	9

Bron: Enquête ResearchNed

In Tabel 33 zien we dat 12% van de afgestudeerden, die tijdens de opleiding TLO ontvingen, denkt dat zij dankzij de toelage sneller hun studie hebben kunnen doorlopen. 88% denkt dat dit niet heeft uitgemaakt.

Een hoger bedrag aan TLO-toelage zou vrijwel niemand tot een snellere studievoortgang hebben gebracht (3%). Het gros van de afgestudeerden denkt dat dit geen verschil had gemaakt.

Een langere TLO-termijn zou evenmin veel invloed hebben gehad. 3% denkt in dat geval sneller door de studie te zijn gegaan, maar 2% gaat uit van een tegenovergesteld effect. De overgrote meerderheid (96%) denkt dat een langere TLO-duur niet uit had gemaakt.

Er zijn in Tabel 33 geen relevante verschillen tussen de soorten lerarenopleiding te vinden.

De laatste vraag in deze serie is voor de respondenten die zonder TLO-toekenning hun lerarenopleiding met succes hebben afgerond (Tabel 34). 10% van deze groep denkt sneller door de opleiding te zijn gegaan, als zij wel een toelage hadden ontvangen. De afgestudeerden die tevergeefs een aanvraag voor TLO hebben gedaan vermoeden vaker dit positieve effect van TLO (15%) dan hun collega's die nooit een aanvraag hebben gedaan (4%). Tussen de soorten lerarenopleidingen vinden we geen verschillen van belang.

Tabel 34: Invloed TLO op totale studievoortgang – volgens afgestudeerden zonder TLO

	Totaal	TLO		Opleiding			SO
		Niet aan- gevraagd	Afge- wezen	Pabo	VO tekort	VO overig	
Stel dat u wel een toelage TLO had ontvangen, zou u dan sneller uw lerarenopleiding hebben afgerond?							
Ik zou langer over mijn studie hebben gedaan	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%
Geen verschil	90%	96%	85%	88%	90%	91%	97%
Ik zou mijn studie sneller hebben afgerond	10%	4%	15%	12%	10%	9%	0%
<i>n=100%</i>	<i>99</i>	<i>46</i>	<i>53</i>	<i>54</i>	<i>11</i>	<i>30</i>	<i>4</i>

Bron: Enquête ResearchNed

4.13 Oordelen en stellingen over TLO

We eindigen de bespreking van dit deelonderzoek met een aantal vragen naar de tevredenheid van TLO-ontvangers over de regeling TLO en een aantal algemene oordelen van respondenten over de regeling en zijn kenmerken. Het verschil hiertussen is dat de tevredenheid de persoonlijke situatie betreft en de algemene oordelen de regeling als zodanig.

Tabel 35 geldt de tevredenheid van TLO-ontvangers op basis van hun persoonlijke situatie. We zien hier dat 27% van deze ondervraagden de hoogte van de toelage te weinig vindt. Een andere 27% vindt de toelage ruim voldoende en 3% vindt het zelfs 'meer dan genoeg'. De grootste groep (44%) vindt het net voldoende.

Een duidelijke meerderheid van 60% vindt de duur van de regeling niet voldoende om de opleiding af te kunnen ronden. Opvallend is dat de afgestudeerden hier de toelageduur minder vaak te kort vinden (46%) dan degenen die nog studeren (66%) of degenen die voortijdig zijn uitgevallen (81%).

Respondenten die 24 maanden te kort vinden om de opleiding af te ronden is gevraagd naar de reden of oorzaak daarvan. De meesten van hen (70%) geven aan dat hun opleiding formeel nu eenmaal langer duurt dan twee jaar. Ook blijkt bijna de helft (46%) door andere verplichtingen zoals werk en gezin niet in staat de opleiding in twee jaar af te ronden. Een op de vijf wijst nog op de stage die het onmogelijk maakt in twee jaar af te studeren.

Tabel 35: Tevredenheid over regeling TLO

	Totaal	Studiestatus				Opleiding			
		Stude- rend	Afge- studeerd	Gestopt	Toe- gekend	Pabo	VO tekort	VO ove- rig	SO
In hoeverre bent u tevreden over de hoogte van de tegemoetkoming TLO?									
Veel te weinig	4%	6%	2%	1%	4%	3%	6%	6%	0%
Te weinig	23%	27%	19%	13%	23%	23%	29%	21%	9%
Net voldoende	44%	41%	45%	51%	44%	45%	44%	42%	36%
Ruim voldoende	27%	23%	29%	34%	27%	26%	20%	28%	48%
Meer dan genoeg	3%	2%	4%	0%	3%	3%	1%	3%	7%
<i>n=100%</i>	913	464	354	97	915	539	56	306	15
Is een periode van 24 maanden tegemoetkoming voor u genoeg om de opleiding af te kunnen ronden?									
zeker niet	45%	55%	26%	63%	45%	46%	46%	45%	4%
waarschijnlijk niet	15%	11%	20%	18%	15%	15%	20%	15%	8%
waarschijnlijk wel	19%	24%	15%	10%	19%	21%	11%	17%	38%
zeker wel	21%	9%	39%	9%	21%	18%	23%	23%	50%
<i>n=100%</i>	913	463	354	97	915	539	56	306	15
Kunt u aangeven waarom 24 maanden voor u niet toereikend is?									
Formele studieduur van mijn opleiding is langer dan 2 jaar.	70%	73%	72%	55%	70%	72%	64%	68%	48%
Door andere verplichtingen (werk, gezin) niet in staat opl. binnen 2 jaar af te ronden.	46%	47%	36%	64%	46%	43%	55%	51%	21%
Door (verplichte) stage in de opleiding niet mogelijk binnen 2 jaar opl. af te ronden.	21%	24%	13%	22%	21%	19%	15%	25%	0%
Anders	13%	13%	13%	11%	13%	13%	13%	11%	39%
<i>n=100%</i>	550	310	162	43	550	329	37	182	2

Bron: Enquête ResearchNed

Tabel 36 bevat de algemene oordelen over de regeling – ook van respondenten zonder toelage. Om te beginnen zien we dat vier op de vijf respondenten de regeling TLO in het algemeen als goed tot zeer goed beoordelen. De respondenten met een toekenning zijn nog positiever (89%); de respondenten die werden afgewezen zijn het minst positief (27%). De respondenten in de lerarenopleidingen VO voor tekortvakken zijn eveneens iets minder positief (63%). Het algemene oordeel van de studenten met een TLO-toekenning (89% goed tot zeer goed) is vrijwel gelijk aan dat uit de vorige evaluatie in 2003 (87% goed tot zeer goed).

Dàt er een financiële tegemoetkoming bestaat voor studenten in de lerarenopleiding zonder studiefinanciering, vindt vrijwel iedereen (zeer) goed: 96%.

De meerderheid van de respondenten (76%) is het er mee eens dat de regeling TLO inkomensafhankelijk is. De uitvallers vinden dit het vaakst (86%).

Iets minder respondenten, maar nog steeds een grote meerderheid (70%) vindt het ook (zeer) goed dat de regeling niet afhankelijk is van het partnerinkomen. De uitvallers zijn het hier juist wat minder vaak mee eens (56%).

De hoogte van de toelage TLO is volgens 60% van de respondenten precies goed. Vrijwel niemand vindt de hoogte te hoog. Bijna 40% vindt de hoogte te laag – we zien dit iets vaker bij degenen die van een toelage verstoken bleven en bij studenten in de lerarenopleidingen vo.

Over de maximale duur van de toelage van 24 maanden is men minder tevreden. Slechts een derde vindt de duur precies goed. Tweederde van de respondenten vindt twee jaar te weinig – de studerende en uitvallers vinden dit nog iets vaker dan de afgestudeerden.

Tabel 36: Oordeel over TLO algemeen

	Totaal	Studiestatus			TLO			Opleiding			SO
		Stude- rend	Afgestu- deerd	Gestopt	Niet aange- vraagd	Afge- wezen	Toe- gekend	Pabo	VO tekort	VO overig	
Wat is uw algemene oordeel over de regeling TLO? (% goed/zeer goed)	78%	80%	76%	76%	44%	27%	89%	80%	63%	77%	74%
Dat er een financ. tegemoetk. bestaat voor studenten zonder studiefin. aan de lerarenopleidingen, vind ik (zeer) goed.	96%	97%	94%	97%	89%	89%	98%	96%	95%	97%	97%
De regeling TLO is inkomensafhankelijk. Dat vind ik (zeer) goed.	76%	78%	71%	86%	83%	79%	75%	80%	59%	73%	72%
Dat er niet naar het inkomen van de partner wordt gekeken, vind ik (zeer) goed.	70%	73%	69%	56%	59%	69%	71%	69%	72%	71%	61%
De hoogte van de toelage TLO vind ik...											
te weinig	39%	40%	36%	41%	51%	49%	36%	36%	47%	44%	28%
precies goed	60%	59%	62%	59%	48%	51%	63%	64%	53%	56%	70%
te veel	1%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	1%	1%
De maximale duur voor TLO van 24 maanden vind ik...											
te weinig	67%	73%	57%	73%	54%	56%	70%	70%	69%	62%	51%
precies goed	33%	27%	42%	27%	45%	43%	30%	30%	31%	38%	49%
te veel	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%
<i>n=100%</i>	1157	558	455	144	110	130	920	661	77	392	26

Bron: Enquête ResearchNed

De laatste tabel in dit hoofdstuk tenslotte, Tabel 37, toont de antwoorden op een zevental stellingen. Ook deze geven blijk van een meer algemeen oordeel over de regeling TLO.

Dat 24 maanden TLO-toelage voldoende moet zijn om drempels weg te nemen voor een *keuze* voor de lerarenopleiding, vindt 44% van de respondenten. 22% is het hier niet mee eens.

Dat deze 24 maanden ook voldoende zijn om de opleiding *af te ronden*, vinden minder ondervraagden: 33%. Een groter deel van de respondenten, namelijk 43%, is het hier niet mee eens. Net als in Tabel 34 zijn de afgestudeerden hier een stuk optimistischer over dan de studerenden en de uitvalers.

Twee derde van de ondervraagden is het er mee eens dat de inkomensafhankelijkheid van de regeling géén belemmering vormt voor het kiezen van een lerarenopleiding. Slechts 12% denkt dat dit wel het geval is.

Of de hoogte van de toelage TLO voldoende is om drempels voor een lerarenopleiding weg te nemen, daar is weliswaar 46% van overtuigd, maar bijna een kwart denkt het tegendeel. Deze uitkomst ligt in dezelfde lijn als die bij de volgende stelling: 56% denkt dat een gebrek aan financiële middelen voor veel mensen een belemmering vormt om aan een lerarenopleiding te beginnen.

Niet iedereen is ervan overtuigd dat dankzij de regeling TLO daadwerkelijk meer mensen kiezen voor een lerarenopleiding. Een derde denkt dat dit effect er is, maar een zesde denkt van niet. Het grootste deel, namelijk de helft, neemt een neutrale positie in. Vooral degenen van wie de TLO-aanvraag werd afgewezen, hebben een minder positief beeld van het effect van de regeling.

De laatste stelling, namelijk dat het redelijk zou zijn indien als voorwaarde voor een tegemoetkoming TLO geldt dat ontvangers na hun opleiding daadwerkelijk een bepaalde periode als leraar

werken, kan op een redelijke bijval van 45% rekenen. Tegelijkertijd is een substantiële 30% hier tegen.

Tabel 37: Zeven stellingen over TLO

	Totaal	Studiestatus			Niet aangevraagd	TLO		Opleiding			
		Stude-rend	Afgestu-deerd	Gestopt		Afge-wezen	Toe-gekend	Pabo	VO tekort	VO overig	SO
De maximale duur van het gebruik van de regeling TLO van 24 maanden is toereikend om drempels weg te nemen voor een keuze voor de lerarenopleiding.											
Oneens	22%	21%	21%	31%	28%	29%	21%	19%	38%	24%	28%
Neutraal	34%	36%	33%	32%	41%	38%	33%	32%	31%	38%	40%
Eens	44%	43%	47%	37%	31%	33%	47%	49%	31%	37%	32%
De tegemoetkoming over een periode van 24 maanden vormt een voldoende ondersteuning om de lerarenopleiding af te kunnen ronden.											
Oneens	43%	52%	27%	57%	50%	37%	43%	41%	49%	46%	26%
Neutraal	24%	19%	31%	18%	24%	28%	23%	23%	27%	25%	20%
Eens	33%	29%	42%	25%	26%	34%	34%	36%	24%	30%	54%
Dat het eigen inkomen wordt meegeteld voor het bepalen van de hoogte van de toelage TLO vormt geen belemmering voor het kiezen van de lerarenopleiding.											
Oneens	12%	12%	13%	10%	15%	16%	11%	10%	25%	13%	8%
Neutraal	24%	22%	26%	21%	23%	24%	24%	23%	23%	25%	35%
Eens	64%	66%	61%	69%	62%	60%	65%	68%	52%	61%	57%
De toelage TLO is voldoende hoog om drempels weg te nemen voor een keuze voor de lerarenopleiding.											
Oneens	23%	21%	25%	24%	30%	28%	22%	19%	37%	28%	10%
Neutraal	31%	31%	33%	28%	40%	38%	29%	29%	36%	34%	38%
Eens	46%	47%	43%	48%	30%	33%	49%	52%	27%	38%	52%
Een gebrek aan financiële middelen vormt voor veel mensen een belemmering om aan een lerarenopleiding te kunnen beginnen.											
Oneens	12%	13%	12%	11%	20%	15%	11%	9%	15%	17%	23%
Neutraal	31%	29%	34%	30%	27%	34%	31%	29%	32%	34%	45%
Eens	56%	58%	54%	59%	53%	52%	57%	62%	54%	48%	32%
Dankzij de regeling TLO kiezen meer mensen voor de lerarenopleiding.											
Oneens	17%	16%	20%	16%	17%	34%	15%	17%	24%	17%	20%
Neutraal	50%	51%	50%	44%	56%	47%	49%	47%	50%	54%	61%
Eens	33%	33%	30%	40%	27%	18%	36%	37%	26%	29%	19%
Het zou redelijk zijn indien een voorwaarde voor een tegemoetkoming TLO is, dat ontvangers na hun opleiding daadwerkelijk een bepaalde periode als leraar werken.											
Oneens	30%	28%	31%	39%	21%	32%	31%	32%	25%	29%	14%
Neutraal	24%	26%	21%	29%	22%	22%	25%	22%	21%	27%	38%
Eens	45%	47%	48%	32%	58%	47%	44%	46%	54%	44%	48%
n=100%	1138	552	444	139	105	129	904	650	77	381	26

Bron: Enquête ResearchNed

4.14 Conclusies

- Er is geen verschil in de categorieën lerarenopleiding die worden gevolgd door studenten die TLO ontvingen, die een afwijzing ontvingen en die geen TLO aanvroegen. In alle drie groepen is de Pabo veruit het vaakst gekozen, gevolgd door de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs in de niet-tekortvakken. Lerarenopleidingen in de tekortvakken komen op de derde plaats en de lerarenopleidingen speciaal onderwijs komen het minst vaak voor.
- Vrouwen komen in de groep die TLO kreeg toegekend relatief vaak voor en juist relatief weinig in de groep die TLO niet aanvroeg. Dit fenomeen kan waarschijnlijk worden verklaard door het gemiddeld hogere inkomen van de mannelijke studenten.
- Vrouwen vinden een groot aantal keuzemotieven voor de lerarenopleiding belangrijker dan mannen: leren werken met kinderen/jongeren, veel afwisseling in het leraarberoep, de moge-

lijkheid tot combinatie van arbeid en zorgtaken in het latere werk en de mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding. Ook geeft een groter deel van de vrouwen aan dat zij nooit iets anders hebben gewild dan leraar worden. Mannen kiezen vaker voor een lerarenopleiding omdat de vakken hen interessant lijken.

- Studenten die stoppen met de opleiding hechten aan vrijwel alle belangrijke motieven net wat minder belang dan de andere groepen.
- Gemiddeld komt de TLO-doelgroep rond de 29e verjaardag op het idee om een lerarenopleiding te gaan volgen.
- 90% van de ondervraagden wil na de opleiding in het onderwijs gaan werken. Van de groep met een TLO-uitkering zijn niet meer of minder studenten dit van plan dan in de totale onderzoeksgroep.
- Van alle beroepen is leraar basisonderwijs het meest populair – het merendeel van de respondenten volgt dan ook de Pabo.
- Van de afgestudeerde respondenten is 25% buiten het onderwijs gaan werken – meer dus dan dit van plan zijn tijdens de opleiding. 8% heeft nog geen baan. Uiteindelijk ging 67% van degenen die aan een lerarenopleiding begonnen ook daadwerkelijk aan de slag in het onderwijs; van degenen die de opleiding met succes afrondden is dat 83%.
- In totaal 95% van de afgestudeerden die na de studie in het onderwijs gaan werken, blijft dat ook doen. TLO-ontvangers blijven even vaak in het onderwijs 'hangen' als degenen die geen TLO aanvroegen, al hebben die laatsten iets vaker een andere onderwijsbaan dan als leraar.
- Het verschil in zoektijd naar een baan tussen afgestudeerden met en zonder TLO-toekenning is te verwaarlozen. Wel doen de Pabo-afgestudeerden er wat langer over en de leraren in de kortvakken het kortst, maar na een half jaar is het gros (86%) toch wel aan het werk.
- Vier op de vijf ondervraagden werkt(e) naast de opleiding en de grootste groep (30%) werkt(e) tussen de 12 en 24 uur per week. Voor 30% van de respondenten betreft dit reeds werk als leraar. 40% van de ondervraagden doet tijdens de studie werk buiten het onderwijs.
- De grootste inkomenscategorie tijdens de opleiding (28%) is die onder de € 8.000 bruto per jaar. Ook valt nog een substantieel deel van de respondenten in de categorieën tussen de € 8.000 en € 16.000 (21%) en tussen de €16.00 en € 25.000 (20%).
- Een meerderheid van de respondenten had/heeft tijdens de lerarenopleiding een verdienende partner (61%). Respondenten met een TLO-toekenning hadden vaker een verdienende partner dan degenen die TLO niet aanvroegen of werden afgewezen. Opmerkelijk is dat deze partners van TLO-ontvangers ook meer verdienen dan de partners van aanvragers die een afwijzing ontvingen.
- Het percentage TLO-ontvangers dat volgens dit onderzoek een verdienende partner heeft (68%) is nagenoeg gelijk aan het percentage dat volgens de evaluatie uit 2003 een verdienende partner had (66%). We kunnen dus *niet* concluderen dat deze groep na 2001 als gevolg van de partnerinkomensonafhankelijkheid van de regeling is gegroeid.
- Bijna twee derde van de TLO-toegekennden gaat er vanuit dat bij het meetellen van het partnerinkomen de TLO-toelage zou dalen. Toch zou 90% van de TLO-ontvangers in dat geval ook met de lerarenopleiding zijn begonnen. Het niet-meetellen van het partnerinkomen is dus voor 10% van de doelgroep van belang voor de studiekeuze. Naarmate het inkomen van hun partner hoger is, denken studenten vaker dat meetellen van dat partnerinkomen negatieve gevolgen voor hun toelage zou hebben.
- De groepen die het meest gevoelig zijn voor het wel of niet meetellen van het partnerinkomen zijn de categorie met een eigen inkomen onder de € 8000 en de categorie met een partnerinkomen tussen de € 20.000 en € 30.000. Van deze twee groepen zou respectievelijk 15% en 17% in geval van meetellen van partnerinkomen (waarschijnlijk) afzien van een lerarenopleiding.

- De bekendheid van de regeling TLO is voor verbetering vatbaar. Driekwart van de doelgroep (lerarenopleiding zonder studiefinanciering) die geen TLO aanvraag heeft ook nog nooit van de regeling gehoord.
- Van de groep die wel van TLO heeft gehoord weet het merendeel ook dat de regeling bedoeld is voor studenten die geen recht meer hebben studiefinanciering (84%) en dat TLO inkomensafhankelijk is (80%). Dat TLO niet afhankelijk is van het partnerinkomen weten al minder respondenten (58%) en dat het recht op alleen een studielening ook al geldt recht op studiefinanciering is het minst bekend (37%).
- Studenten die wel van TLO hebben gehoord zien het vaakst van een aanvraag af omdat zij verwachten er toch niet voor in aanmerking te komen.
- Bij 15% van de afwijzingen is voor de aanvrager de reden van de afwijzing niet duidelijk. Voor het gros van de respondenten is die reden wel duidelijk; in veel gevallen (40%) is de reden dat er nog recht op studiefinanciering bestaat.
- Voor de helft van de doelgroep (49%) heeft de regeling TLO helemaal geen rol gespeeld in de keuze om een lerarenopleiding te gaan volgen; voor 16% speelde TLO een grote tot zeer grote rol. In 2003 speelde TLO voor 29% een grote tot zeer grote rol; de invloed van TLO lijkt daarmee minder te zijn geworden.
- 87% van de TLO-gerechtigden geeft aan dat zij zonder TLO ook aan de opleiding waren begonnen; 13% zou dat (waarschijnlijk) niet hebben gedaan. In 2003 bedroegen deze percentages nog respectievelijk 79% en 11%. Ook hieruit kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de invloed van TLO licht is afgenomen.
- Naarmate het inkomen van de studerenden hoger is, speelt TLO een kleinere rol. Respectievelijk 10% en 14% geven aan dat zij bij een lagere tegemoetkoming of bij een korter durende tegemoetkoming van de lerarenopleiding af zouden zien.
- Van de studiestakers zonder TLO denkt 80% dat zij met een TLO-uitkering ook met de studie zouden zijn gestopt. 19% denkt van niet.
- Van de studiestakers met TLO-toekenning denkt maar liefst 26% dat zij in geval van een hoger TLO-bedrag niet gestopt zouden zijn. 28% denkt in geval van een langere toelageduur de studie wel te hebben afgemaakt.
- Van de afgestudeerden die tijdens hun opleiding TLO ontvingen, denkt 12% dat zij dankzij deze toelage sneller de studie hebben doorlopen. Een hoger toelagebedrag of langere toelageduur zou vrijwel niemand (elk 3%) tot een snellere studievoortgang hebben gebracht.
- Van de afgestudeerden zonder TLO-toekenning denkt 10% dat zij met een toekenning sneller zouden zijn afgestudeerd.
- Beoordeeld vanuit hun persoonlijke situatie vindt 71% van de TLO-ontvangers de hoogte van de tegemoetkoming net voldoende of ruim voldoende. 27% vindt de tegemoetkoming te laag. Een duidelijke meerderheid van 60% vindt de duur van de tegemoetkoming niet voldoende om de opleiding af te kunnen ronden. De meesten van hen geven aan dat de opleiding formeel nu eenmaal langer duurt dan twee jaar en bijna de helft is door andere verplichtingen (werk, gezin) niet in staat binnen die tijd af te studeren.
- De oordelen vallen strenger uit indien naar een algemeen oordeel (niet persoonlijke situatie) over de regeling wordt gevraagd. 40% vindt de hoogte van de tegemoetkoming te laag en 67% vindt de termijn te kort.
- De regeling TLO krijgt over het algemeen goede cijfers van de doelgroep. Dàt er een financiële tegemoetkoming bestaat voor studenten in de lerarenopleiding zonder studiefinanciering, vindt vrijwel iedereen (zeer) goed en het algemene oordeel over de regeling zelf is in 78% van de gevallen goed tot zeer goed. Van de studenten met een TLO-toekenning geeft zelfs 89% de regeling het oordeel goed tot zeer goed, wat vrijwel gelijk is aan het oordeel uit de vorige evaluatie in 2003.

- Twee derde van de ondervraagden denkt dat de inkomensafhankelijkheid van de regeling TLO géén belemmering vormt voor het kiezen van een lerarenopleiding. Slechts 12% denkt dat dit wel het geval is.
- 44% van de respondenten denkt dat een TLO-toelage van 24 maanden voldoende moet zijn om drempels weg te nemen voor een keuze voor de lerarenopleiding. Echter, slechts 33% vindt dat dit ook voldoende is om de opleiding af te ronden.
- 46% van de respondenten denkt dat de hoogte van de TLO-toelage voldoende is om drempels voor een lerarenopleiding weg te nemen. Een kwart denkt van niet.
- 56% van de respondenten denkt dat een gebrek aan financiële middelen voor veel mensen een belemmering vormt om aan een lerarenopleiding te beginnen.
- Bijna de helft van de respondenten (45%) zou het tenslotte terecht vinden indien als voorwaarde voor een TLO-toelage zou worden gesteld dat de ontvanger na afstuderen ook daadwerkelijk als leraar aan de slag gaat. 30% zou hier juist tegen zijn.

Studerenden die een lerarenopleiding overwogen, maar niet kozen

4.15 Inleiding

De populatiegegevens uit de TLO-administratie en de enquêtegegevens van TLO-aanvragers en studerenden aan de lerarenopleidingen laten één belangrijke doelgroep onderbelicht: de studenten zonder studiefinanciering die wel een lerarenopleiding overwogen hebben, maar daar uiteindelijk van hebben afgezien. De vraag is in hoeverre deze groep op de hoogte was van de regeling TLO en in hoeverre de regeling een rol heeft gespeeld in de afweging. Voor dit onderzoek is deze groep bereikt met behulp van HetStudentenpanel.nl.

HetStudentenpanel.nl bevat e-mailadressen van bijna 18.000 studenten die in diverse onderzoeken hebben aangegeven mee te willen werken aan onderzoeken met een niet-commercieel belang en met als doel de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Een selectie uit dit panel is benaderd met het verzoek om een internetvragenlijst in te vullen.

In het Studentenpanelbestand werd een selectie gemaakt van alle panelleden die:

- géén lerarenopleiding volgen
- geen studiefinanciering ontvangen

In totaal werden 3.317 panelleden met een enquête benaderd, waarvan er 1.471 aan de enquête begonnen: een respons van ruim 44%. Een deel van deze respondenten werd vervolgens uitgezonderd van de enquête, omdat zij toch enige vorm van lerarenopleiding bleken te volgen. Van de resterende 1.223 bleek 60% in meer of mindere mate een lerarenopleiding te hebben overwogen: dit is de doelgroep waar het in deze panelenquête om begonnen was en waar het vervolg van de enquête voor bedoeld is.

Tabel 38: Overzicht respons en doelgroep

Heb je ooit een lerarenopleiding overwogen?	
Nee, nooit overwogen	40%
Ja, een beetje overwogen	40%
Ja, zeer sterk overwogen	20%
<i>n=100%</i>	<i>1.223</i>

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

4.16 Bekendheid met de regeling TLO

Bekendheid met de regeling tegemoetkoming lerarenopleiding kan bijdragen aan meer gebruik van de regeling en daarmee waarschijnlijk een grotere instroom in de lerarenopleidingen. Uit Tabel 39 blijkt dat in totaal slechts 17 procent van de ondervraagden uit het panel eerder van de regeling TLO heeft gehoord. Binnen de groep die *sterk* heeft overwogen een lerarenopleiding te volgen, is de bekendheid iets groter, maar daar is toch nog ruim twee derde van de studenten niet op de hoogte van de regeling.

In het voorgaande hoofdstuk zagen we al dat van degenen die daadwerkelijk een lerarenopleiding volgen of hebben gevolgd ongeveer een kwart niet op de hoogte is van de regeling TLO. De bekendheid van de regeling is dus wel voor verbetering vatbaar.

Tabel 39: Al eens van regeling TLO gehoord?

	Beetje overwogen	Sterk overwogen	Totaal
Ja	11%	29%	17%
Nee	89%	71%	83%
<i>N</i>	484	244	728

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Met betrekking tot de effectiviteit van de regeling, is de kernvraag of de 83 procent van de studenten die uiteindelijk niet aan een lerarenopleiding begonnen en niet eerder van TLO hadden gehoord, dat wel had gedaan als zij met de regeling bekend waren geweest.

Eén derde van de respondenten geeft aan mét een tegemoetkoming in de studiekosten (zeker/waarschijnlijk) wél aan een lerarenopleiding te zijn begonnen (zie Tabel 40). Daar staat tegenover dat voor zo'n tweederde (66%) van de studenten de beschikbaarheid van een tegemoetkoming niet zwaar heeft meegewogen in de beslissing een lerarenopleiding te gaan volgen. Voor studenten die sterk overwogen hebben een lerarenopleiding te beginnen geldt vaker dat zij wél begonnen zouden zijn met een tegemoetkoming dan voor studenten die het (maar) een beetje hebben overwogen. Voor de échte doelgroep van de lerarenopleiding lijkt een tegemoetkoming dus wel verschil te maken. Er liggen daarom nog mogelijkheden tot stimuleren van het gebruik van de regeling in alleen al het informeren van (toekomstige) studenten over TLO.

Tabel 40: Was je met een tegemoetkoming wél aan de lerarenopleiding begonnen?

	Ja, een beetje overwogen	Ja, zeer sterk overwogen	Totaal
zeker niet	11%	13%	12%
waarschijnlijk niet	63%	34%	54%
waarschijnlijk wel	25%	34%	28%
zeker wel	1%	19%	7%
<i>N</i>	423	170	593

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Een aantal kenmerken (criteria) van de regeling TLO bepaalt of iemand ervoor in aanmerking komt, en wat de hoogte van de toelage is. In de enquête is aandacht besteed aan de bekendheid van de doelgroep met deze afzonderlijke criteria (zie Tabel 41). Deze vragen zijn alleen voorgelegd aan de respondenten die al eerder van de regeling TLO gehoord hadden.

Het meest bekend is de doelgroep met het feit dat *TLO alleen bestemd is voor studenten die geen recht meer hebben op studiefinanciering* (60%). Slechts een derde van de respondenten die van TLO hebben gehoord, weet dat *het recht op TLO vervalt bij recht op een studielening*, dat *TLO inkomensafhankelijk is* en dat *TLO niet afhankelijk is van het inkomen van je eventuele partner*.

Tabel 41: Het volgende over TLO was mij (volledig) bekend¹³

	Percentage
TLO is alleen bestemd voor studenten die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering.	60%
Het recht om alleen studiefinanciering te lenen geldt daarbij óók als 'recht op studiefinanciering'.	34%
TLO is afhankelijk van de hoogte van je inkomen.	34%
TLO is niet afhankelijk van het inkomen van je eventuele partner.	33%
<i>N</i>	122

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Van de regeling TLO kan gebruik worden gemaakt door studenten van alle typen lerarenopleidingen. Los van de mate waarin studenten bekend zijn met de regeling is aan het panel gevraagd welke lerarenopleiding werd overwogen. Vrijwel het grootste deel overwoog te starten met een *lerarenopleiding voor voortgezet onderwijs*. Daarnaast is ook door een substantieel deel overwogen een *pabo-opleiding* of een *universitaire lerarenopleiding* te starten (zie Tabel 42). Relatief weinig interesse was er voor de lerarenopleidingen *lichamelijke oefening*, *speciaal onderwijs* en de *kunsvakopleiding*. Dit zijn dan ook relatief kleine sectoren in het onderwijs.

Deze resultaten geven aan dat er vooralsnog een verborgen potentieel aan studenten te winnen is voor de sector met de grootste dreigende tekorten, het voortgezet onderwijs. Binnen de groep die *sterk* heeft overwogen een lerarenopleiding te beginnen, kiezen relatief veel studenten voor een lerarenopleiding basisonderwijs (PABO), binnen de groep die een *beetje* heeft overwogen te beginnen, kiezen studenten hier relatief weinig voor.

Tabel 42: Welke lerarenopleiding wordt overwogen (% ja)

	Ja, een beetje overwogen	Ja, zeer sterk overwogen	Percentage
Een lerarenopleiding voor voortgezet onderwijs	42%	41%	42%
De lerarenopleiding basisonderwijs (PABO)	28%	47%	34%
Een universitaire lerarenopleiding	32%	25%	29%
Een andere lerarenopleiding, namelijk	10%	11%	10%
De lerarenopleiding speciaal onderwijs	8%	4%	7%
De kunsvakopleiding	5%	5%	5%
De opleiding tot leraar lichamelijke opvoeding	5%	4%	4%
<i>N</i>	484	245	729

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

¹³ Bij de interpretatie van de resultaten moet rekening worden gehouden met de beperkte respons op deze vragen.

4.17 Aanvragen van TLO

Aan alle studenten die aangeven ooit overwogen te hebben om een lerarenopleiding te gaan volgen en van de regeling TLO gehoord hadden, is gevraagd of zij ook TLO hebben aangevraagd. Ook van deze groep die wel van TLO had gehoord, heeft het overgrote deel (82%) geen aanvraag voor TLO ingediend. Voor alle duidelijkheid: de 18 procent respondenten die wel een aanvraag voor TLO heeft ingediend, vormt in dit panelonderzoek slechts 3 procent van de totale verzameling die een lerarenopleiding overwogen heeft.

Tabel 43: Heb je een aanvraag voor TLO ingediend?

	Ja, een beetje overwogen	Ja, zeer sterk overwogen	Totaal
Nee, ik heb geen aanvraag voor TLO ingediend.	96%	71%	82%
Ik heb een aanvraag voor TLO ingediend, maar mijn aanvraag is afgewezen	2%	3%	3%
Ik heb een aanvraag voor TLO ingediend en mijn aanvraag is toegewezen	2%	26%	16%
N	53	69	122

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Van de groep die van TLO gehoord heeft, heeft bijna een vijfde een aanvraag TLO ingediend. Voor 3 procent van de respondenten is de aanvraag afgewezen; zo'n 16 procent kwam ook echt in aanmerking. Er is in de vragenlijst wel aandacht besteed aan de redenen waarom de aanvraag voor TLO is afgewezen. Het aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld is echter te klein om er uitspraken over te kunnen doen.

Ook is aan de bovenstaande 82 procent gevraagd waarom ze nooit een aanvraag hebben gedaan voor een tegemoetkoming. Veruit de belangrijkste reden blijkt te zijn dat zij los van de regeling TLO al hadden besloten geen lerarenopleiding te kiezen (Tabel 44). Relatief weinig tot geen respondenten geven aan *gebruik te maken van een nadere regeling* of dat zij *geen tegemoetkoming nodig denken te hebben*.

Tabel 44: Waarom heb je geen aanvraag voor TLO ingediend?

	Totaal
Los van de regeling TLO had ik al besloten geen lerarenopleiding te kiezen.	52%
Ik dacht niet dat ik in aanmerking zou komen.	9%
Ik was niet bekend met de regeling.	9%
Ik heb geen tegemoetkoming nodig.	5%
Ik maak gebruik van een andere regeling, namelijk:	0%
Anders, namelijk ...	28%
<i>Totaal (n)</i>	<i>99</i>

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Een deel (28 procent) van de studenten had een andere reden om geen aanvraag voor TLO te doen. Zij geven onder andere aan pas later met de lerarenopleiding te beginnen (dus ook pas later een tegemoetkoming nodig te hebben) of toch voor een andere opleiding te hebben gekozen.

4.18 Mening over TLO

Over het algemeen zijn de meningen over de regeling Tegemoetkoming Lerarenopleiding verdeeld. Zo'n 59% procent van de respondenten vindt de regeling (zeer) goed. De andere 42 procent vindt de regeling slecht tot redelijk (Tabel 45). Studenten die overwogen hebben een lerarenopleiding voorgezet onderwijs te starten geven iets vaker aan dat zij de regeling positief waarderen dan anderen (niet in tabel¹⁴).

Tabel 45: Algemeen oordeel over TLO van studerenden die een lerarenopleiding overwogen hebben en met TLO bekend zijn.

	slecht	redelijk	goed	zeer goed	N
Wat is je algemene oordeel over de regeling TLO?	6%	36%	48%	11%	121

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Inhoudelijk zijn respondenten vooral tevreden over het feit dat er een financiële tegemoetkoming bestaat voor studenten zonder studiefinanciering en dat voor het bepalen van de hoogte van TLO wordt gekeken naar het inkomen van de aanvrager en niet naar het inkomen van de eventuele partner. Minder zijn respondenten te spreken over het limiteren van de hoogte van de toelage en het feit dat er maximaal 24 maanden van de toelage gebruik kan worden gemaakt (zie Tabel 47 en Tabel 46¹⁵).

Tabel 46: Wat vindt u van de volgende kenmerken van de regeling TLO?

	zeer slecht	slecht	neutraal	goed	zeer goed	N
Dat er een financiële tegemoetkoming bestaat voor studenten zonder studiefinanciering, vind ik ...	1%	2%	9%	45%	44%	118
De regeling TLO is inkomensafhankelijk. Dat vind ik ...	5%	17%	20%	45%	13%	118
Voor het bepalen van de hoogte van de toelage TLO wordt wel gekeken naar je inkomen, maar niet naar het inkomen van de eventuele partner. Dat vind ik ...	2%	8%	18%	45%	28%	118

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

Tabel 47: Wat vindt u van de volgende kenmerken van de regeling TLO?

	veel te weinig	te weinig	precies goed	te veel	veel te veel	N
De hoogte van de toelage TLO is gelimiteerd en bestaat uit een tegemoetkoming in het cursus- of collegegeld en een tegemoetkoming in de schoolkosten. De hoogte van de toelage vind ik...	9%	49%	40%	2%	0%	118
Er kan maximaal 24 maanden van de regeling TLO gebruik worden gemaakt (binnen een periode van 48 maanden). De maximale duur van de regeling vind ik ...	13%	39%	47%	2%	0%	118

Bron: Enquête HetStudentenpanel.nl

¹⁴ Geen getoetst significant verschil, N is beperkt.

¹⁵ Bij de interpretatie van de resultaten moet rekening worden gehouden met de beperkte respons op deze vragen.

4.19 Conclusies

- In totaal heeft slechts 17% van de respondenten die geen lerarenopleiding volgen maar dit wel overwogen hebben, van de regeling TLO gehoord. Binnen de subgroep die *zeer sterk* een lerarenopleiding heeft overwogen is de bekendheid iets groter (29%), maar is toch ook de meerderheid niet met de regeling bekend.
- Van de respondenten die een lerarenopleiding overwogen en niet van TLO gehoord hebben, geeft een derde (35%) aan dat zij met een tegemoetkoming in de studiekosten wel aan een lerarenopleiding waren begonnen. Voor tweederde had dit niet of nauwelijks verschil gemaakt. Binnen de subgroep die aangeeft *zeer sterk* een lerarenopleiding overwogen te hebben, is de groep die met een TLO-toekenning wel was begonnen groter: 53%.
- Lerarenopleiding-overwegers, die wel van TLO hebben gehoord, zijn vooral goed bekend met het feit dat TLO alleen bestemd is voor studenten die geen recht meer hebben op studiefinanciering (60%). Slechts een derde weet dat het recht op TLO vervalt bij recht op een studietoelating, dat TLO inkomensafhankelijk is en dat TLO niet afhankelijk is van het inkomen van je eventuele partner.
- Van deze groep studenten, die uiteindelijk dus een andere ho-opleiding koos, overwoog het grootste deel te starten met een lerarenopleiding voor voortgezet onderwijs (42%). Daarnaast is ook door een substantieel deel overwogen een Pabo-opleiding (34%) of een universitaire lerarenopleiding (29%) te starten.
- Het merendeel van de groep die een lerarenopleiding overwoog en wel van TLO gehoord had, heeft geen aanvraag voor TLO ingediend (82%). De belangrijkste reden daarvoor is dat zij los van de regeling al hadden besloten geen lerarenopleiding te kiezen (52%).
- Van de lerarenopleiding-overwegers die van TLO hebben gehoord vindt 59% de regeling goed tot zeer goed, maar vindt 42% de regeling redelijk tot slecht.
- Vooral tevreden is men over het feit dat er een financiële tegemoetkoming voor studenten zonder studiefinanciering bestaat (89% goed/zeer goed). Dat de regeling inkomensafhankelijk is vindt ook 58% goed tot zeer goed; 22% vindt dit echter (zeer) slecht.
- De hoogte van de tegemoetkoming vindt 40% precies goed en 58% (veel) te weinig. De maximale duur van de tegemoetkoming van 24 maanden vindt 47% precies goed en 52% (veel) te weinig.

Bestandsnaam: 110710085 EVALUATIE TLO - Eindrapport
Map: P:\110710085 EVALUATIE TLO\07_Rapportage
Sjabloon: C:\Users\jules.RESEARCHNED\AppData\Roaming\Microsoft\Sjablonen\Nor
mal.dot
Titel: Evaluatie TLO
Onderwerp:
Auteur: Jules Warps
Trefwoorden:
Opmerkingen:
Aanmaakdatum: 19-8-2008 17:38:00
Wijzigingsnummer: 63
Laatst opgeslagen op: 26-8-2008 14:11:00
Laatst opgeslagen door: Jules Warps
Totale bewerkingstijd: 531 minuten
Laatst afgedrukt op: 26-8-2008 14:11:00
Vanaf laatste volledige afdruk
Aantal pagina's: 53
Aantal woorden: 22.063 (ong.)
Aantal tekens: 109.658 (ong.)